

MARCOSNËAN 'A UPÍ BANA

I. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (1-10)

*Juan, an uni nashimicë, an anu uni 'icëma menuxun bana ñuixuan
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Ënëx ca upí bana, Nucën Papa Diosan Béchicë, Jesucristo, a ñui uisai cara axa uti 'iacëxa quiax quicë 'icën. ² An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Isaías cacë, an ca Jesucristo ënë menu uti sinánquin Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ësaquin cuënëocëxa:

A caxu mi cuanun cana uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën. ³ Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëníoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.

⁴ Isaíasnëan cuënëosabi oi ca Juan anu uni 'icëma menuxun, anu cuancë unicama nashimianan bana ñuixuni ësai quiacëxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani camina nashimicë 'iti 'ain, mitsun ñu 'atima 'acëcama térëncë 'inun.

⁵ Usa 'ain ca Judea menu 'icë unicama 'imainun Jerusalénu 'icë unicamaxribi Juanën bana ñuixunia

cuati cuancëxa. Cuanxuan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán cacë bana anuxun nashimiacëxa.

⁶ Juanëx ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacábia 'acë anun tsitëcérëquicë 'iacëxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa. ⁷ Usa 'ixun ca bana ñuixunquin Juanën unicama cacëxa:

—'Ë caxu ca 'ësamaira uni aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana a tanáin rantin purúnxun aín taxacabi tubuxuntima 'ain. ⁸ 'Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin, 'aínbi ca axira uquin uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icëن.

*Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ Juanëan unicama nashimianan bana ñuixunmainun ca Jesús Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuax Judea menu cuanx anua Juan 'icë anu bëbacëxa. Bëbacë ca Juanën Jordán bacanuxun Jesús nashimiacëxa. ¹⁰ Usoquin Juanën nashimicëx, bacanuax 'iruquian Jesusan iscëxbi ca naí panárabëacëxa. Usacëbëtan ca ñumacuru tinax uaxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'iruia isacëxa. ¹¹ Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui:

—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuamarua tani cuëënin.

*Ñunshin 'atimanën 'apun Jesús ñu 'aisama 'amitisa tan
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)*

¹² Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi anu uni 'icëma menu cuanti

Jesús sinánmiacëxa. **13** Sinánmicëx cuanx ca cuarenta nêtën anua pianancë ñuina 'icë menu 'iacëxa. Anua cuarenta nêtë 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnën ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa. Usoiabi ca an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcaman anu uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea menuxuan 'atabaquin Jesusan unicama bana ñuixuan

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

14 Juan, an uni nashimicë, a sipuacë 'ain ca Jesusan Galilea menu cuantécënquin —aín 'ucha têrëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë— quixun upí bana ñuibiancëxa. **15** Ñuibiani cuani ca ésaí quiacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan ainan 'iti unicama aín uni 'imiti nêtë ca 'urama 'icën. Mitsux ami sináncë 'ixunmabi sinanati ca anun aín uni 'inx iéti bana sinan.

Jesusan rabë 'imainun rabë uni abë cuanun ca

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

16 Parúmpapa Galilea cuétani cuanquínbi ca Jesusan Simón 'imainun aín xucën, Andrés, an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania méracëxa. **17** Méraquin ca cacëxa:

—'En mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

18 Usaquier Jesusan cacëxunshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

19 A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan Zebedeoñen bëchicë Jacobo 'imainun aín xucën Juan, nuntinuxuan rica méníoia méracëxa.

20 Mëraquian cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa Zebedeoçëñun aín papan ñu mëëmicë uni ébiani Jesúsbë cuancëxa.

*Uni achúshi ñunshin 'atimañu Jesusan pëxcüa
(Lc 4.31-37)*

21 Cuanx ca abëa nicë unicamabë Jesús Capernaúm émanu bëbacëxa. Bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa. **22** An xuá 'ixun ca Jesusan Nucëñ Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuëño bana 'unáncë unicaman banasamaira ca aín bana 'iacëxa. Usaquian Jesusan ñuia cuati ca a xubu anuxun Nucëñ Papa Dios rabiti, anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:

—Usa bana cuacëma cananuna 'ain.

23 Anu ca uni achúshi ñunshin 'atimañu axribi 'iacëxa. A unin ca munuma cuëncénquin Jesús cacëxa: **24** —Jesús, Nazaretnu 'icë, min caina nu uisa oti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'En cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucë a 'ain.

25 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ca nëtët. Ënë uninuax ca chiquit.

26 Usaquian cacëxëshi ca saquiquimiquin bërërumi munuma cuëncëni ñunshin 'atima a uninuax chiquíacëxa. **27** Usoia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:

—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënëx ca nun cuacëma bana 'icën. Ënë uni ca ñunshin 'atimanënbi aín bana cuatia. Uninuax —ca chiquit —quixuan cacëx ca chiquitia.

28 Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unicamainshima a 'urama 'icë Galilea menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

*Pedronën nachia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)*

29 Anua judíos unicama timëti xubunuax cuanx ca Jesúsbë Santiago 'imainun Juan a rabëtaxribi Simón 'imainun Andrésnën xubunu bëbai anu atsíancëxa. **30** Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insíánx racatan anu 'icë unicaman Jesús —Simonan nachi ca 'insíánxa —quixun cacëxa. **31** Cacëx anua racácë anu cuanquin ca Jesusan mëínquin biruacëxa. Birucëxëshi ca aín 'itsis nëtëquin atu pimiacëxa.

*'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)*

32 A nëtënbì ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a émanu 'icë unicaman, uni 'insíncëcamacëñun uni ñunshin 'atimañu acama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. **33** Bëcëbë ca a émanu 'icë unicamax anua Jesús 'icë xubun xëcuënu timëacëxa. **34** Usaria ca Jesusan bëtsi bëtsi 'insíñnu unicama pëxcüacëxa, pëxcüanan ca 'itsa uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëxuan ui cara ax 'icë quixun 'unáncëxun ca Jesusan uisaíbia a ñui banati cuëenquinma ñunshin 'atima banamiamma 'icëñ.

*Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Lc 4.42-44)*

35 Usoquin 'oonx ca pëcaracëma 'aínshi niruquiani anua uni 'icëmanu cuanx Jesús Nucëñ Papa Diosbë banacëxa. **36** Axa cuancë caxu

ca Simón abëa 'icëcamabë Jesús bari cuancëxa.

³⁷ Cuanxun mëraquin ca cacëxa:

—Camaxunbi ca mi baria.

³⁸ Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Urama 'icë émacamanuxunribi uni bana ñuixuni cuanun ca cuan. Usoquin 'anux cana Caper-naúmnuax upunin.

³⁹ Usaquin cabiani cuanxun ca Galileanu 'icë émacamanu 'icë anua judíos unicama timëti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa, ñuixuanan ca ñunshin 'atimacama uninua chiquíancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Usa 'ain ca an nami chëquimicë 'insínñu unin cuanx a tanáin rантин puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

⁴¹ Cacëxun ca nuibaquin, aín mëcënan ramëquin Jesusan a uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.

⁴² Usaquierian cacëxëshi aín ñucë nëtëti moquin ca 'insíncë uni an chuáma tancëxa. ⁴³ Chuáma tania ca Jesusan a uni xuquin 'ësëquin cacëxa: ⁴⁴ —'En mi pëxcucë ñuquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caquinmabi camina cuanxun min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcúa quixuan camabi unin 'unánun.

45 Jesusan —'ën mi pëxcucë ñuiquin uni cax-unma ca 'atan —cacëx cuanquinbia aín nami pëxcúcë ñuiquin chaniocëbë ca Jesús, anu uni riquianti rabanan, uinu 'icë émanubi cuánma 'icën. Cuaníma anu uni 'icëma menu cuni 'icëbëbi ca camabi mënuax cuanx uinu cara cuania anubi timëcancëxa.

2

Usabi 'aish nicëma uni Jesusan pëxcüa

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1 Anu uni 'icëma menu 'itancëx ca Jesús Capernaúm émanu cuantëcëancëxa. Cuanxa anu 'ain ca unicaman —Jesús ca uax xubunu 'icë —quixun chaniocëxa. **2** Chaniocëbë ca anua Jesús 'icë xubu tsitsirui, 'itsa uni timëcamë'ëocëxa. Usari 'iquian anu uni niti 'áima 'inun xubu xëcuëbi tsitsirucë, ca Jesusan anuxun atu bana ñuixuancëxa. **3** Ñuixuncëbëtanbi ca rabë 'imainun rabë unin uni achúshi ñucë, nirucuaíñquinbi tancëma, bacétinu racácë bëacëxa. **4** Bëxun ca 'itsa unia tsitsíruan anun atsíñmiti 'áima 'ain, tapitinën buánrutancëxun, xubu manan tapuacë anua Jesús 'icë puntébi cha oquin bérúaratancëxun, aín bacétinuabi nanpácëxa. **5** Nanpáquin ca —Jesusan ca ñeñ uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca térëncë 'icë —quixun.

6 Usoquin Jesusan caia cuakin ca anu tsócë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman ésaquin sináncëxa: **7** —¿Uisa 'aish cara ñeñ unix usai banain? Ñeñ ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti

banan banaia, ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbì ca 'ucha térëntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha térënti 'icën.

⁸ Usaquian sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ⁹ Ën cana ñucë uni ënë —min 'uchacama ca térëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca min bacëti bibiani cuantan —quixunribi cati 'ain. ¹⁰ Nucën Papa Diosan cushínshi 'en ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'en cana unin 'ucharibi térënti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa: ¹¹ —'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacëti bibiani min xubunu cuantan.

¹² Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca a uni, anu 'icë unicaman ismainunbi cuancëxa. Usarìa cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi quicancëxa:

—Ësa ñu cananuna isáma 'ain.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Parúmpapa cuëbía Jesús cuantëcëncëbë ca 'aisamaira uni anu timëcamë'ëocëxa. Timëcamë'ëoia ca Jesusan atu 'unánmiacëxa. ¹⁴ 'Unánmitancëx cuanquínbi ca Jesusan Alfeonëñ bëchicë, Leví cacë, a anuxuan 'apu buánmti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Cacëxëshi ca Leví niruquiani Jesúsbë cuancëxa.

¹⁵ Cuanquin ca Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama

aín xubunuxun pi cuanun Levitan buáncëxa. Buania ca 'aisamaira unin atu nuibiancëxa. Nuibiancëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi anu cuanx Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan pi bucüacëxa. ¹⁶ Usoquian atubëtan pii a isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unánçë unicamabëtan fariseo unicaman Jesusan 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin 'uchañu unicamabëtan pianan an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtanribi pin?

¹⁷ Usai quia cuaquein ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëenima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturúan a ronti cuëenia. Usaribiti cana 'ëx an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënum cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inuxa 'ëmi catamënum cai cana 'ëx uacën.

Unión Jesús pima samáti ñucá (Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicama 'imainun fariseo unicaman, Nucën Papa Dios sinani samáquin picëbëtanma, uni raírinën anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Juanën 'unánmicë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Anun xanu biti nêtën cara pi unun quixuan xanu biti unin camicë unicaman, an xanu biti uni axa atubë 'ain, masá nuituquin pima 'iti 'ic? Axa atubë 'ain ca pima 'itima 'icën. ²⁰ Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiantëxun cuni ca axa abë nuibancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'en 'unánmicë unicama 'ebë 'ixun masá nuituti samáquinma pii. Unían 'ë bicëxun 'en ëbiantëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

²¹ Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonéan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ésaribi ca. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia. ²² Ésaribi ca. Ui unínbì ca ñuina xacá, anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcace 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcace ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubincë ñu ax tutuqui nêtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcace ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.

Ësaquin ca an ñucácë unicama Jesusan cacëxa.

Anun ñu mëëtima nêtëan Jesusan 'unánmicë unicama trigo bëru sirícaquin bia

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Anun ñu mëëtima nêtën ca Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain cuancëxa. Cuancëbë abë

cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcëcë sirícaquin biacëxa. ²⁴ Bitsia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, ¿uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?

²⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain? ²⁶ Abiatar cacë unia judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'ain ca Davidnën 'acëñuma 'ixun piisa tanquin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa.

²⁷ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Unia ñu mëëtancëx tanti cushitëcënti cupí ca Nucën Papa Diosan a nëtë tantiti mënïocëxa. A nëtën ca tantiti 'icë quixuinshi sinánun ca Nucën Papa Diosan uni unioma 'icën. ²⁸ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara aña 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

3

Jesusan anun ñu mëëtima nëtën aín mëcën bamacë uni pëxcüa

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Anua judíos unicama timëti xubunu quantëcëni ca Jesús anu atsíncëxa. Anu atsíncëbë ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë anu

'iacëxa. ² Usa 'icë ca anu 'icë fariseo unicaman anun ñu mëëtima nëtën caraisa uni pëxcuia quixun ami manánuoxun iscatsi quixun Jesús bérúancëxa. ³ Bérúancëxunbi ca aín mëcën bamacë uni Jesusan cacëxa:

—Nirucuatsini ca nëri ut.

⁴ Cacëxa ucëbëtan ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin uni itsi 'insincë 'a quinti 'ic? ¿Cara bamatanun isëshiti 'ic?

Quixuan cacëxbi ca quiáma 'icën. ⁵ Quiáma atu ñachai nishi masá nuituquin ca Jesusan —uisa cupí cara ènë unicama axa 'insincë uni ènëmi sinanima —quixun sinánquin aín mëcën ñucë uni cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa. ⁶ Usocëbë chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama axa Herodesmi sináncë unicamabëtan Jesús ñui, uisoxun 'ati cara quiax 'ësénancëxa.

Baca cuëbí unicama timëcamë'ëo

⁷ Usacëbë ca Jesús parúmpapanu cuancëxa, cuancëbë ca aín 'unánnicë unicamaxribi abë cuancëxa. 'Imainun ca 'aisamaira uni Galilea mecamanuaxa ucë acamax a nuibiani anu Jesús 'icë anu timëacëxa. ⁸ 'Imainun ca Jesusan ñu 'aia ñuiquin chanioia cuacë 'aish amanuax amanuax timëcuatsini ai, Judea me, Jerusalén ëma, Idumea me, Jordán baca 'ucë manan 'icë me, 'imainun Tiro, Sidón a ëma rabë 'urama 'icë mecamanuaxribi, camáxbi anu timëcamë'ëocëxa. ⁹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánnicë unicama

cacëxa, 'aisamaira uni tsitsíruquin chacati rabanan manë nunti mënioxunun quixun. ¹⁰ An 'itsa uni pëxcucë cupía —'en ticacëxuinshi ca 'eribi pëxcuti 'icë —quixun sinani, 'insincë unicamax anuxun a ticanux tsitsírucëbétan ca usaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa. Cacëxun ca 'axúancëxa. ¹¹ Usaria isi aín bëmánon cuani rantin puruni tsóbuti munuma banaquin ca ñunshin 'atimanën 'ibuacë unicaman ñunshin 'atimanën quimicëxun Jesús cacëxa:

—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.

¹² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ex cana Diosan Bëchicë 'ai quixun asérabi uibi caxunma ca 'at.

*Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísca
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)*

¹³ Usaquin cabiani matánu cuanxuan, anuxun ainan 'inun uni caísquin, achúshi achúshi cuëncëx ca abë 'inux Jesúsnu cuancancëxa. ¹⁴ Usaquin ca Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísacëxa, abë 'iti 'imainun unia Nucën Papa Diosan bana ñuixuntanun xuti. ¹⁵ Caístancëxun ca atu anun uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimacamaribi uninua chiquínun aín cushi 'ináncëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca Jesusan mëcën achúshi 'imainun rabë uni caísacëxa. A caíscë unicama ax ca 'iacëxa achúshinëx Simón cacë 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë. ¹⁷ 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobobë aín xucëñ Juan 'iacëxa. A uni rabë ca Jesusan Boanerges caquin anëacëxa. Boanerges quicë banax ca caná banacësari banacë quicë 'icëñ. ¹⁸ Raírinëx ca Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo,

Tomás acama 'iacëxa. Bëtsix ca Alfeonën bëchicë, Jacobo, 'iacëxa. Raírinëx ca Tadeo 'imainun Simón, axa judíos unibun rabanan nëeti banacë, arbi 'iacëxa. ¹⁹ Bëtsix ca Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

Ñunshin 'atimanën cushínsa Jesusan ñu 'aia quiáxa uni quia

(*Mr 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10*)

Usaquin abë niti unicama caísbianquin buani ca Jesús anua 'icë xubunu cuantëcëancëxa. ²⁰ Cuanbia 'aisamaira uni amiribishi timétëcëan ca atubë bananaquin Jesúsbëtan aín 'unánmicë unicaman piama 'icën. ²¹ Usai 'ia cuabiani ca aín aintsi 'ibu ax —sapi ca ñunshíanxa —quiquiani Jesús bitsi cuancëxa. ²² Usa 'ain ca Jerusalénuax ucë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama quiacëxa:

—Enë unibë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú 'icën. Usa 'ixun ca Beelzebúnën 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinia.

²³ Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë quiáxa Jerusalénuax ucë unicama quia cuaxun ca Jesusan cuënxitcacëxa:

—¿Uisa 'aish cara Satanás axbi: Ca chiquit, quiti 'ic? ²⁴ Ésa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicama 'itsa 'aíshbi upitax bucui bëtsibë bëtsibë nuibananíma 'acánani cëñutia. ²⁵ Usaribiti ca unicamax aín aintsbë nuibananíma mëeanani tsuáqui nëtëtia. ²⁶ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbì ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri

chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'áima 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. ²⁷ Ësa ca. Uí unínbì ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu a pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuanti 'icën. Usaribi oquin cana 'én aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin. ²⁸ Asérabi cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi térënti 'icën, amia 'atimati banacëribi. ²⁹ Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan térëníma, ax ca usabi térëntimoi 'ia.

³⁰ —Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë —quiáxa quicë cupí ca Jesusan usaquin cacëxa.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintśioia quicë bana

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Usa 'ain ca unia bana ñuixuncëbë uquin aín titabëtan aín xucéantun émánxun Jesús isa unun quixun anu 'icë uni camiacëxa. ³² Camicëxun ca a nëbëtsioratia tsócë unicaman Jesús cacëxa:

—Min titabë ca min xucéantu éman 'icën. Ca mi istisa tania.

³³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uicamax cara 'én tita 'imainun 'én xucéantu 'ic?

³⁴ Usai quiquin bariaráquin isquin ca a rapasu tsócëcama cacëxa:

—Axa 'ëbë tsócëcama, ñenëx ca 'én tita 'imainun 'én xucéantu 'icën. ³⁵ Uicaman cara Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'én xucëñ 'imainun 'én chirabacë 'imainun 'én tita 'icën.

4

*Bana itsi ñuicësoquin an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)*

¹ Amiribishi ca Jesusan parúmpapa cuëbíxun unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmicëbëa 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timécëbë ca Jesús parúmpapa cuëbía bëspúcë manë nuntinu 'iruax tsóbuacëxa. Anua tsómainun ca unicama masinu parúmpapa cuëbí bucüacëxa. ² Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin ñuiquin èsaquin cacëxa: ³ —Ca cuat, 'ën mitsu ñuixunmainun. An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. ⁴ Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me irunu nipacëaxa. Nipacëcë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa. ⁵ Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi coxa. ⁶ Coóxbi ca uruquian barin xarocëx aín tapun 'áima 'ain, chushiaxa. ⁷ Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruxunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën. ⁸ Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca raíri aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iasha, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta, 'iasha, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iasha. ⁹ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbì sinánquin cuati 'icën.

*Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana
ñuicëxa quicë bana
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)*

10 Usaquin cacëxa raíri unicama cuancëbë atux bérúxun ca a rapasu 'icë unicamabëtan aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—Uisa cupí caramina bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixuni quixun camina nu catí 'ain.

11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbì cana uni raíri 'ëmi sinántisama tancë cupí bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

12 'En 'aia isquinbi ca atun 'en cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun pabitan 'en ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unanim. Usai 'i ca acamax atun 'ucha térénun Nucën Papa Diosmi sinanatima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

13 Usaquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina an ñu 'apácë uni ñui 'ëx quicë bana, uisai quicë cara quixun cuatiman? ¿'Ex bérí quicë bana énë cuaquinma caramina uisaxun bëtsi banacamaribi 'en ñuia cuati 'ain?

14 An ñu bérü 'apácë uni asaribi ca an Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuncë uni 'icën. **15** Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bérü asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Usa 'ixuan Nucën Papa Diosan bana cuacëbëbi bënëtishi uxun ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sinánxma 'inun a cuacë banacama a manumia. **16** Bëtsi bëtsi unix ca maparañu me bëxbá, anu nipacëcë

ñu bëru asaribi 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuati cuëenquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun bënénquinshi sinania. ¹⁷ Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma usuribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nêtéinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin 'atimocëxun a bana manuquin ënia. ¹⁸ Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usuribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin, ¹⁹ —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinánquinbi ca atun ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëënti 'ai —quixun sinani 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëënia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan bana sináncëxbi ñu bëru 'apácëa coiabi chucun mapurucë usuribi 'aish bimiñumasa 'ia. ²⁰ 'Imainun ca bëtsi bëtsi unix me upínuax upiti coi canitancëx upiti bimicësaribi 'icën. Raírinëx ca 'itsamashi, treinta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsa, sesenta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsaira, cien, bimiñu 'ia.

*Nucën Papa Diosan unix ca lamparínsa 'icë quicë bana
(Lc 8.16-18)*

²¹ Ÿsaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—¿Lamparín bëxun cara unin ñu témú an bëpánun nanti 'ic? ¿Cara anu 'uxti témú nanti 'ic? Anu

nanquinma ca anu lamparín nanti anu nanti 'icën, ¿usa cat? ²² Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën. ²³ An aín pabitan ènë bana cuacë unin ca aín nuitunënbì sinánquin cuati 'icën.

²⁴ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Mitsun cuacë banacama upí oquin cuaque camina a bana quicësabi oquin 'ati 'ain. An 'en a ñuixuncë bana uisai quicë cara quixun upí oquin sinánquin axa quicësabi oquin 'acë uni a ca 'en bana itsiribi Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. ²⁵ An 'en bana cuaque a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'en bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'en bana cuaquebi sináncëma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën.

Jesusan ñu bëru corucë ñuia

²⁶ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosan axa ainan 'iti unicama aín uni 'imiti ax ca ësa 'icën. Unían naënu 'apácëx, ²⁷ ca ñu bëru an imë 'uxtancëx bësutancëxun nëtënu ñu 'amainun coi cania. Usaria ca uisai 'i cara usai cania quixun 'unaníma. ²⁸ Menuax ca ñu 'apácë 'iruia. 'Irui ca aín rara ax chai cania. Canitancëxun ca tuaia. Tuai ca aín bimi ax xacáñu 'aish bëruñu 'ia. ²⁹ Usa 'aísha shaínquibutia ca anun biti nëtënu aín 'ibun aín xacá xucapaquin aín bëru bitsia.

Mostaza bëru ñui quicë bana (Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Amiribishi ñuitëcëni ca Jesús quiacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic? ¿Usa ñu itsiribi ñui

caranuna a ñui quiti 'ain? ³¹ Ësa ca. Mostaza bëru, menu 'apácë, ax ca chamaratsuira 'icën, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icën, ³² 'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aísha cani pëñanacëtiira chacëbë ca manan nuáncë ñuina aín pëian tupéoncënu na otancëx anu bucua. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

*Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana
ñuixuancëxa quicë bana*
(Mt 13.34-35)

³³ Usoquin ca 'itsa oquin Jesusan bana itsi ñuicësoquin anu 'icë unicaman cuaisabi oquin bana ñuixuancëxa. ³⁴ Bëtsi banánma ca usoquintshi Jesusan unicama ñuixuancëxa, 'ixunbi ca aín 'unánmicë unicama abëa 'icë uisai quicë cara a banacama 'icë quixun 'unánmiacëxa.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ A nëtëen ca bari cuabúcëbëa baquíshcëbëtan manë nuntinu tsóxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ucë manan cuanun ca cuan.

³⁶ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nuntinua tsócë buáncëxa. Baca cuëbí unicama ëbianía Jesús ampan sicaracëti cuancëbë ca raírinëxibi nuntin sicaracëti cuancëxa.

³⁷ Cuancëbëbi ca suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni tucánqui 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa.

³⁸ Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nunti tsipúntua chupami tëcëpimëti 'uxcë bësúnquin cacëxa:

—¿Cananuna bamai quixun caramina sinaniman?

³⁹ Cacëx bësuquinshi ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nëtëishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa. ⁴⁰ Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtin? ¿Nucën Papa Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

⁴¹ Cacëx ca ratuti racuëti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ñëex 'ic? Suñúnbi, bacáni ca aín bana cuatia.

5

*Jesusan ñunshin 'atimañu uni pëxcüa
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)*

¹ Parúnpapa 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa. ² Bëbatancëxa manë nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni, anu uni maíncënuax uquin, Jesús mëracëxa. ³ Anu uni maíncë, anu ca a unin 'uxti 'iacëxa. A uni ca uinu 'icë unínbì manë risínbì nëáma 'icën. ⁴ Usa 'icë unin aín manë risin tanianan mëtanicëxunbi anun nëacë a tëcapacëxa. Axa unin cushisama 'icë ca uinu 'icë unínbì a nëama 'icën. ⁵ Usai 'i ca nëténbi, imëbi anu uni maíncë anu 'ianan aín bashinuribi nitsi cuëncëni banai, maxaxan axbi rachacacëxa. ⁶ Usa 'aish ca 'uránxun mërabëtsini, abácuatsianx Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. ⁷⁻⁸ Usaria ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, ñëe uninuax ca chiquit.

Cacëxun ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:

—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesúś camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubíoin? Diosan cuamainun cana mi Cain, 'ë témëramixunma ca 'at.

⁹ Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:

—¿Uisa cara min anë 'ic?

Quia ca cacëxa:

—Nuxnu 'itsa 'ain ca 'ën anëx 'Excuira 'icën.

¹⁰ Caxun ca a menua xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa. ¹¹ Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa: ¹²—Cuchinu ca anu atsínun nu xut.

¹³ Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquianx cuchinu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi 'aisamaira, rabë milsa 'aish, tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuétunuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.

¹⁴ Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiani cuanxun, ëma chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi, xubu itsi, xubu itsinu cuanquin ñuixuancëxa. Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iaxa quixun isi riquiancëxa. ¹⁵ Riquianx anua Jesúś 'icë anu bëbaquin ca a uni anua 'aisamaira ñunshin 'atima 'iá, a an isásama 'aish, chupa pañuax sinan mënínushi 'aish tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca racuécancëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca an iscëcaman, usai ca 'iaxa quixun, ñunshin 'atimañu unia pëxcucë 'imainun cuchinua ñunshin 'atima atsíncë, acama axa riquiancë unicama ñuixuancëxa. ¹⁷ Ñuixuncëxun ca camaxunbi bënëquin atun nëtënuaxa cuantánun quixun Jesúś cacëxa.

18 Cacëxa manë nuntinu 'iruiabi ca Jesùs ñunshínñu 'icëa pëxcucë uni, an abë cuancatsi quixun cacëxa. **19** Cacëxunbi ca Jesusan abë cuanxma 'inun caquin cacëxa:

—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsicama uisoxun cara Nucën 'Ibu Diosan mi nuibaquin pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.

20 Usaquian cacëx cuanxun ca Decapolis cacë me, anu 'icë unicama uisaquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa. Ñuixuncëxuan chanioia cuati ca camáxbi ratúacëxa.

Jaironën bëchicë baísquimianan xanu 'insíncë Jesusan pëxcüa

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Usa 'ain ca 'ucë manánuax Jesùs manë nuntin anuaxa cuanpuncë nëcë manan utëcëancëxa. Utëcënìbi ca 'aisamaira uni anu aia isi, Jesùs parúnpapa cuëbíbi tiquiacëxa. **22** Anu Jesùs 'ain ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin a mërai aín bëmánon rantin puruni **23** tsóbuquin ca Jesùs cacëxa:

—'En ini bëchicë ca bamaia. Usa 'ain camina min mëcënan ramëquin pëxcuxuni 'ëbë cuanti 'ain.

24 Cacëxa a unibë cuaniabi ca atúxribi a nuibiani cuanquin 'aisamaira unin Jesùs chacatisaira ocëxa. **25** A unicama nëbëtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. Usa 'aish ca a xanu mëcën rabë 'imainun rabë baritia imia 'aishbi aín imi nëtécëma 'iacëxa. **26** A xanux ca 'aisamaira rucuturucamanuax pëxcúcasi ro mëéquin paë tënëquin aín ñucama ñancábi cëñuibí pëxcúama 'icën.

27-28 Usa 'aish ca a xanu Jesùs ñuicania cuabiani

—aín chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai —quixun sinánquin unicama nübëtsinën, a caxu cuanquin, Jesusan chupa ticacëxa. ²⁹ Ticaíshi ca aín imicë nêtéacëxa. Usai nêtéquin ca aín nami chuámarua tancëxa. ³⁰ Usai 'icëbë ca Jesús —'en cushin ca uni pëxcúaxa —quixun aín sinanënbi 'unani, 'itsa uni nübëtsinuxun caxu bësuquin isi quiacëxa:

—¿Uin cara 'en chupa ticax?

³¹ Quia ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Mia unin chacatisaira oia isibi caina, uin cara 'en chupa ticaxa quiax quin?

³² Cacëxun ca Jesusan uin cara isa aín chupa ticaxa iscatsi quixun, amo bariaráquin isacëxa. ³³ Iscëbë ca axa pëxcúcë xanu, ax—an ca 'ë pëcüaxa —quixun 'unani racuëti bërërui, anu cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin, usai cana 'ia quixun chiquinaquin Jesús cacëxa. ³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'En cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Usai camina 'itëcënimana. Chuámashi 'aish ca cuantan.

³⁵ Usaquier Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'áima 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

³⁶ Caia cuaquin ca Jesusan a 'apu cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'En cana mi 'a quinti 'ai quixun ca sinan.

³⁷ Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro 'imainun Jacobo 'imainun Jacobonën xucën Juan, acamaishi abëa cuanun cacëxa. ³⁸ Cabiani cuanx bëbaquier cuacëxbi ca

a 'apun xubunuax 'aisamaira uni shaquiabati rarumabacëxa. ³⁹ Rarumabatiabi ca xubunu atsíñquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina masá nuituti rarumati shaquiquin? Xu xanu ca bamacëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁴⁰ Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 'Usáncancëxunbi anu 'icë unicama xubu éman xutancëx ca Jesús xanun papa 'imainun aín titá 'imainun abë ucë uni, acamaishi buani, anua xu xanu 'icënu atsíancëxa. ⁴¹ Atsínxun mëíñquin biquin ca xu xanu cacëxa:

—“Talítá cumi”. Talítá cumi quicë ax ca: Xu xanu, mi cana cain, ca nirut, qui quicë 'icën.

⁴² Usoquian cacëxëshi ca a xu xanu mëcën rabë 'imainun rabë baritiañu 'aish nirutancëx niacëxa. Usai nitsia isi ca aín bëmánan pëqui ratúcancëxa.

⁴³ Ratutia ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'En mitsu cacësabi oquin camina mitsúnmi iscë ñu ënë uibi ñuixuntima 'ain—quixun canan ca—xu xanu ca pimit—quixun cacëxa.

6

Jesús Nazaretnu 'iá (Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Anuax cuanx ca Jesús anuaxa canicë me anu cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama abë cuancëxa. ² Cuanx bëbxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca unicama aín patsanëx ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuitti 'unánmias? ¿Uisai quicë cara a ñuicë bana ënëx

'ic? ¿Uisoquin cara uni itsin 'acëma ñu 'ain?
³ Carpinteroishi ca ñënëx 'icën, Maríán tuá. Ax ca Jacobo 'imainun José 'imainun Judas 'imainun Simón aín xucëن 'icën. Aín chirabacëcamaribi ca ñeu nubë 'icën, ¿usa cat? —quiax canancëxa.

Usai canani ca aín bana cuaisama tani ami nishacëxa. ⁴ Ami nishcëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixuniä ca unin cuatia. Usa 'aínbì ca axa anuax canicë unían, anuaxbia canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aintsi 'ibucama 'imainun axa aín xubunu 'icëcamaribi cuaisama tania.

⁵ Usaquierian ax quicësabi oquin aín bana cuatiama ca Jesusan, uni itsiän 'acëma ñu anu 'icë unicama 'axuanma 'icën. Uni 'insíncë 'itsama, ashi cuni ca aín mëcénan ramëquin pëxcüacëxa. ⁶ An ca asérabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia quixuan sinaniamma isi ca Jesús —¿uisa 'aish cara ñenë unicama ésa 'icë? —quixun sinani ratúacëxa. Usai 'itancëx ca aín nëtënuax éma chucúmaracamanu cuanquin Jesusan unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunuán aín 'unánmicë unicama Jesusan xua

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Jesusan ca aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun rabë a timëxun aín cushi anúan ñunshin 'atima uninua chiquínti 'inántancëxun bëtsi bëtsi émanua cuanun quixun rabë rabë xuacëxa.
⁸ Xuquin ca 'ësëquin cacëxa:

—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Pán, burasa, curíquibi buánquinma camina tsatishi buánti 'ain. ⁹ Taxaca upíiramashi camina tañubianti

'ain, 'imainun camina a pañuti chupa rabéma achúshishi pañubianti 'ain.

10 Ÿsaquinribi ca cacëxa:

—Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inxatini, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmì a émanuax cuanti nêtëa utámainun. **11** Uinu 'icë émanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanañ mitsun bana cuaisama tania, aín émanuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani cuanti 'ain. 'En cana asérabi mitsu cain, Sodoma émanu 'icë unicama 'imainun Gomorra émanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castícancëxa. Usamaira oquin castícancë ca a émanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.

12 Usaquin caquian xucëx cuanquin ca —ainan 'inxus camina Nucën Papa Diosmi sinanati 'ai —quixun caquin unicama bana ñuiyuancëxa.
13 Usonan ca ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi xëni ron ronquin pëxcüacëxa.

Juan an uni nashimicë bana

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

14 Usa 'ain ca uni itsían 'acëma ñua Jesusan 'aia unicaman chaniocëxa. Chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodes, quiacëxa:

—Ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísquiaxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.

15 Usai quicëbëa raírinëx —ax ca Elías 'icë —quimainun ca raírinëxribi —ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa béráma

'iásaribi uni a 'icë —quiax quiacëxa. ¹⁶ Quia cuati ca Herodes quiacëxa:

—Ax ca Juan, a 'ën tëbíscamia, a 'icën. Usa 'aish ca ax bërí baísquiaxa.

¹⁷⁻¹⁸ Herodesnën Juan tëbíscamia, ax ca ësa 'iacëxa: Herodes an ca aín xucën Felipenën xanu, Herodías cacë, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi min xucënan xanu biti ca 'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën Juan bimixun néamitancëxun sipuamiacëxa.

¹⁹ Juan sipuacë 'aínbi ca ami nishquin Herodías an Juan 'amicatsi quixun sináncëxa. Usa 'ixunbi ca uisabi oma 'icën. ²⁰ Herodías an ami nishquin 'amiti 'icëbi ca Herodesnën —Juan, ax ca mëní sinánñu 'aish upí uni 'icë —quixun sinani ami racuëquin unínma 'aia quixun bërúancëxa. Usa 'ixun ca aín bana uisai cara quia quixun upí oquin cuaquinmabi an bana ñuia cuacëxa. Usa 'ain ca Herodíasnën Juan 'amiamma 'icën. ²¹ Usa 'aínbi ca achúshi nëtë anun Juan 'ati nëtë 'iacëxa. Axa anun bacëan nëtë 'ain ca Herodesnën aín tucuricubu 'imainun aín suntárunën 'apucama 'imainun Galileanu 'icë aín cushi uniburibi abëtan pi unun camiacëxa. ²² Camicëx uxuan Herodesbëtan acaman picëbë ca Herodíasnën tuá xanu xuntacu, ax anuax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca anu 'icë unicamax Herodesbë chuáma taní cuëéancëxa. Cuëénquin ca Herodesnën xanu xuntacu cacëxa:

—Uisa ñu caramina cuëëni ca 'ë cat, cacëxun cana a mi 'inánti 'ain.

²³ Caxun ca cacëxa:

—Mi cana paraniman, sinanatëcëntimoquin cana asérabi mi cain, aña ñu caramina mi 'inánun

'ë ñucatin, 'ëx anu 'apu 'icë me ënëbi cana 'ëmi ñucácëxun amo 'icë mi 'inánti 'ain.

24 Cacëx cuanquin ca aín tita cacëxa:

—¿'Ea 'inánun carana añañu ñu ñucáti 'ain?

Quia ca aín titan cacëxa:

—Juan, an uni nashimicë, aín maxcá ca ñucát.

25 Cacëx bënétishi uquin ca cacëxa:

—Bëríbi camina Juan, an uni nashimicë, a tëbíscamixun aín maxcá manë xampami 'ë 'inánti 'ain.

26 Ësaquian cacëx masá nuituiraquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi cain —quixun cacë a sinánan anu 'icë unicamaribia cuacë cupí masá nuituiraquinbi xanu xuntacu parántisama tanquin, **27** bënénquinshi aín suntáru achúshi Juanën maxcá isa bëxunun quixun xuacëxa.

28 Xucëx cuanxun sipunuabi tëbíscabëtsinquin manë xampami bëxun ca suntárunën xanu xuntacu Juanën maxcá 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca xanu xuntacun aín tita 'ináncëxa.

29 Usocë cuabiani cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman Juan bibianquin buánxun maíancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia (Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utécënxon, atúan 'acë ñucama ñuixuanan a uni 'unánmicë banacamaribi Jesús ñuixuancëxa.

31 Ñuixuncëxun ca Jesusan 'aisamaira uni ampan ucë axa cuanmainun raírinëxibi aia, bana ñuixunquin piama 'icën. Usai 'iquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Uri pain cuanun ca cuan, anua uni 'icëma menuax nuxëshi tanti cuanun ca cuan.

³² Cabiani ca manë nuntin a camáxbi anu uni 'icëma menu cuancëxa. ³³ Cuania isquin —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánbiani atux pain men abáquiani bëtsi bëtsi émanuax cuanx ca anua cuantinuxun Jesús caini uni timëcamë'ëocëxa. ³⁴ Manë nuntiuax 'ibúquian Jesusan iscëx ca anua timécë unicamax an atu Nucën Papa Diosmi sinánun 'a quinti 'áima 'ain, 'aracacë ñuinanëxa an bérúanti aín 'ibu 'áima 'ain sináncasmai bënécësaribi 'iacëxa. Usai 'ia isquin ca Jesusan unicama nuibacëxa. Nuibaquin ca ca 'itsa ñu ñuiquin atu bana ñuiyuancëxa. ³⁵ Usaquin 'acëbëa bari xupíbucëbtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. ³⁶ Atúan piti ñu ca 'áima 'icën. Ënu 'iáxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë émacama 'imainun a mecamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

³⁷ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Nun caranuna doscientos curíquinën atu 'inánti pán maruti 'ain?

³⁸ Usaquieran cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uiti pánñu caramina mitsux 'ain? Tain ca istan.

Cacëxun istancëxun ca cacëxa:

—Mëcën achúshi pán 'imainun ca tsatsa rabë anu 'icën.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa. ⁴⁰ Cacëx ca unicama

cien uni cien uníxa tsómainun cincuenta cincuentanëxribi tsóbuax bucüacëxa. ⁴¹ Usai unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabë bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun. Usaribi oquin ca tsatsa rabë aribi tucapaxun 'ináncëxa. ⁴² 'Ináncëxun bixun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. ⁴³ Pucháquin piia sénéan ca usai 'iisa 'áimabia tëxëcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa. ⁴⁴ An pucháquin picë unicamax ca 'aisamaira 'aish cinco mil nucë bënë 'iacëxa.

*Jesús parúmpapa camánanën niquiani cuan
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)*

⁴⁵ Usotancëxun ca an tsíánquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan Betsaida émanu cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ⁴⁶ Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. ⁴⁷ Cuanx Nucën Papa Diosbë banacëbëa bari atsíncëbë ca baquíshacëxa. Baquíshcëbëa Jesús axëshi matánu 'imainun ca aín 'unánmicë unicamax manë nuntinu parúmpapa nëbëtsi 'iacëxa. ⁴⁸ Usa 'aish ca suñúan cuainsamoquin bëcacëxun bamaira bamaxun inabacëxa. Usaíá 'ia isbiani ca pëcaracëbë Jesús parúmpapa camánanën niquiani atunu cuancëxa. Cuanquin ca Jesusan atun nunti inuquinbi iétancëxa. ⁴⁹ Parúmpapa camánanën niquiani Jesús cuania isi ca —ñunshin

sapi ca —quixun sinani sharáui, aín bëmánan pëqui ratúcancëxa. ⁵⁰ Camaxunbi a isia racuëira racuëtiabi ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuëaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

⁵¹ Ésaquin cai manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtëacëxa. Nëtëcëbë ca aín 'unánmicë unicama ratuti —¿uisa 'ain cara ësa 'ia —quixun sinani sináncasmacëxa. ⁵² Jesusan aín sinanënshi pán 'itsamia isquinbi uisaira cara aín cushi 'icë quixun sinanima ca suñúan nëtëcëbë sináncasmacëxa.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa

(Mt 14.34-36)

⁵³ Parúmpapa 'ucë manan cuani Genesaret cacë menu bëbaquin ca anu aín nunti tëcérëcacëxa.

⁵⁴ Tëcérëcaxa manë nuntiuax 'ibutia isquin ca anu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unáncëxa. ⁵⁵ 'Unani abáquiani, anu

'icë mecamanu cuanquin ca uni 'insíncëcama aín bacétinën, anu ca Jesús 'icë quixuan ñuia cuabëtsinquin bëacëxa. ⁵⁶ Uinu cara Jesús cuania,

ëma chucúmara 'imainun ëma chacamanuribì cara cuania, anuxun ca me mëníocënu uni 'insíncëcama Jesusan chupa ticanun quixun bëquín racáncëxa. Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesus —min chupa cuébíshi ca nu ticamit —quixun cacëxa. Ésaquin caquin ticáishi ca 'insíncë unicamax pëxcúacëxa.

7

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana
(Mt 15.1-20)

¹ An Moisésnën cuënéo bana 'unáncë unicamax Jerusalénuaxa ucë, abë ca fariseo unicamax Jesúsnu ai timéacëxa. ² Timéxun ca Jesusan 'unánmicë unicama raírinën aín rara quiásabi oi 'iquinma, mëchucaxunmashi piia isacëxa. ³ Isquin ca sináncëxa: Nun cananuna nucën chaitiocë quiá bana a taní usabi 'icë 'ixun Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti sinánquin nun mëcën upíra upiti mëchucaxunma pán piman, ⁴ anua ñu marutinuax uxun cananuna nashixunma piman. Nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin cananuna nun manë xampa, nun 'ó ñutë, nun manë ñutë, a 'imainun nun 'uxtiribi chucaian. Usonan cananuna ñu raíriribi nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin 'ain. ⁵ Usaquin sinánquin ca fariseo unibu 'imainun an Moisésnën cuënéo bana 'unáncë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën chaitiocëcama quiá bana tanimin? Ca mëchucaxunmashi piia.

⁶ Cacëxun ca Jesusan ésaquin atu cacëxa:

—Mitsúxmi cëmë 'icë mitsu ñuiquian Isaíasnën cuënéo bana ca ésa quia:

Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuiitu mëu 'ë sinanima. ⁷ Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbì ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.

Isaíasnën cuënéo bana quicësabi oi camina mitsux 'in. ⁸ Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'ati a ènquin mitsun chaitiocëcaman sinan bana a tanquin axa quicësabi oquin 'ain, mëchucanan ñutë chucati, acama.

9 Usai quiquin ca Jesusan ësaquinribi atu cacëxa:

—Mitsun chaitiocëcaman ñuia banaishi cuati cupí camina Nucën Papa Diosan bana ënquin a sinaniman. **10** Moisés ca quiacëxa: “Min papa, min titan cacëxun ca aín bana cuat” quianan ca “an aín papa aín tita 'atimaquin ñuicë uni, a camina asérabi bamamiti 'ain”. **11** Usa 'aínbi camina mitsux ësa quin: Unin ca aín papa, aín tita cati 'icën, ñu mi 'inánti 'ixunbi cana mi 'inaniman, ca Corbán 'icën, ca Nucën Papa Dios 'inánti 'icën, Nucën Papa Dios usai quiá 'aímmabi. **12** Usai qui camina mitsux quin: Usai quicë unían aín papa, aín tita 'aquinima 'ianan ñu 'inántima ca asábi 'icë quiax. **13** Usa 'ixun camina mitsúxmi quicë bana ashi 'unánmianan mitsun chaitiocëcama 'iáishi 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios axa quiá bana ënun quixun sinánmin. Usaribi oquin camina 'itsa ñu 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios quiá bana ënun quixun sinánmin.

Usaquin ca Jesusan fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama cacëxa.

14 Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—Camaxunbi ca 'en bana ñuimainun upí oquin cuat. **15** An ñu aín cuëbitan picë cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima. Ama. Aín nuitu 'atima 'ixun 'atima ñu 'anan 'atimatibancë, a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia. **16** An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbì sinánquin cuati 'icën.

17 Ësaquin catancëxun unicama ëbiani cuanxa aín 'icënu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús

ñucáquin cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë ca nu ñuixun.

18-19 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'en cacëxun 'en bana cutíman? Piti, ax ca unin nuitunu atsinima. Picëx ca aín pucunuishi atsíntancëx amiribishi chiquitia. ¿Usa cat? Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín cuëbitan ñu picë a cupí uni upíma isima.

Ésai qui ca Jesús, camabi ñu ca piti asábi 'icë, quiacëxa. **20** Catancëxun ca Jesusan ésaquinribi cacëxa:

—Aín nuitunën 'atimaquin sinánquian ñu 'acë cupíshi ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia. **21** Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, **22** uni itsin ñu cuëënti, 'atima nuituñu 'iti, uni paránti, 'atima 'icëbi ténëquinma ñu 'ati, nutsiti cëmëquin uni ñuiti, rabíti, nuituñuma 'iti, acama. **23** Aín nuitunën sinánquian a ñucama 'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën.

Usaquin ca Jesusan unicama cacëxa.

*Judíosma xanu Jesús mi catamëa
(Mt 15.21-28)*

24 Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro 'imainun Sidón 'icë menu bëbacëxa. Bëbatancëx ca, 'ëx cana ñu 'ai quixunma unin 'unania quixun sinani achúshi xubunu atsíancëxa. Usaquin sinaniabi ca unicaman 'unáncëxa. **25** Usa 'ain ca —anu ca — quixun cuabëtsini ñunshin 'atimañu xanu tuacëن titax uax Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. **26** A xanux ca judíosma, Sirofenicia menu 'icë

'iacëxa. Usa 'ixun ca aín tuánuia isa ñunshin 'atima chiquínun quixun Jesús cacëxa. ²⁷ Cacëxunbi ca — judíos unicama pain 'aquiní cana uacën —quixun sinánquin Jesusan ésaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën. Tuá xuratsucun pain ca pití 'icën.

²⁸ Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuénan témúxun tuá xuan rëupatia pití sani camunan piña.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upiti camina quian. Usa 'ain ca min tuánuax ñunshin 'atima chiquíaxa, camina cuanti 'ain.

³⁰ Cacëx cuanx aín xubunu bëbaquin ca aín tuá anuaxa ñunshin 'atima chiquícë 'ain, anua 'uxcënu, mëní sinan 'aish, racácë méracëxa.

Pabë 'aish banañuma uni Jesusan pëxcüa

³¹ Usaquiani anua Tiro éma 'icë menuax cuanx ca Jesús Sidón éma 'imainun Decapolis cacë me aribi rëxcëbiani, parúmpapa Galileanu cuantécëancëxa. ³² Cuanía bëbacëbëtan ca pabë 'aish banaibi upitiira banacëma uni bëxun unicaman Jesús aín mëcénan isa ramënun quixun cacëxa. ³³ Cacëxun ca Jesusan unicama 'uri amo nitsinaxun aín pabínu, aín mëcën rëbu atsínmianan tushuquixun cuñunan aín mëcën rëbu chabóxun, aín ana mëeacëxa. ³⁴ Usoquin mëëi manámi bësuquin isi munuma uíñquin ca cacëxa:

—“Efata”. Efata quicë ax ca —ca asábi 'it —qui quicë 'icën.

³⁵ Usocëxuinshi pabë 'ixunbi bana cuanan ca upitiira banacëma 'aíshbi upiti banacëxa. ³⁶ Usoquin a uni pëxcutancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama uinu 'icë unibi ñuixunxunma 'anun quixun

cacëxa. Usaquin cacëxunbi ca ñuiacëxa. Ñuia asérabi ñuixunxunma 'anun Jesusan catëcëncëxunbi ca a unicaman usai ca a uni pëxcúaxa quixun ñuiaraishiacëxa. ³⁷ Ñuiquian chanioia cuati ca unimax ratuti quiacëxa:

—Camabi ñu ca an upí oquin 'aia, pabë uníbi ca an pëxcucëxun cuatia, banañuma uníxbi ca an pëxcucëx banaia.

8

Jesusan cuatro mil uni pán pimia (Mt 15.32-39)

¹ Usa 'ain ca 'itsa uníxa timëcamë'ëocë 'ain a pití 'aíma 'ain, Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa: ² —Ënë unicamax ca ñu, rabë 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun pití ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'én atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. ³ 'En ñu naracamix-unma atun xubunu xucëxbi ca cuaníbi bainuax bëenanti 'icën, raírinëx ca 'uracëox uaxa.

⁴ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uisaxun caranuna ñe unicama pimiti 'ain?

⁵ Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain?
—quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman — ñu ca mëcën achúshi 'imainun rabë 'icë —quixun cacëxa. ⁶ Cacëxun ca Jesusan timëcamë'ëocë uni menu tsó bunun quixun cacëxa. Usoxun ca páncama bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun tucapaxun pán, aín 'unánmicë unicama, an unicama mëticanun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca atúan pinun anu 'icë unicama 'ináncëxa.
⁷ Usotancëxun ca tsatsa 'itsamararibi bixun

Jesusan Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun aribi aín 'unánmicë unicama, an unicama métícanun quixun 'ináncëxa. ⁸ Usoquian 'ináncëx cëñútisa 'aishbi ca a piti cëñúama 'icëñ, a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin piti têxëcë biacëxa. ⁹ An picë unicamax ca 'itsaira 'aish cuatro mil unisa 'iacëxa. Usoquin pimitancëxun ca Jesusan a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cacëxa. ¹⁰ Cabiani ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani cuanx Dalmanuta cacë me, anu cuancëxa.

*Fariseo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)*

¹¹ Cuanxa bëbacëbë riuatsinxun ca fariseo unicaman abë cuëbicánanquin, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesusan aín sinanënbì isa unían iscëma ñu naínua 'anun quixun cacëxa. ¹² Cacëxun ca munuma uíñquin cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina énu bucucë unicama, mitsun Nucën Papa Diosan cushin carana ñu 'ai iscatsi quixun, ñu itsi 'anun quixun 'ë cain? Asérabi cana mitsu cain, 'ëmi ñucácëxunbi cana 'aiman.

¹³ Usaquin caxun ca atu ébiani manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa 'ucë manan cuancëxa.

*Fariseo unicaman bana cuatima bana
(Mt 16.5-12)*

¹⁴ 'Ucë manan cuanquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman piti ñu manubiancëxa, manuanan ca pán achúshiratsushi buáncëxa. ¹⁵ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ésaquin 'ësëacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun Herodesmi sináncë judíos unicamaxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usuribi 'itin rabanan camina bérúancati 'ain.

16 Cacëx ca atúxbi canancëxa:

—Nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia.

17 Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax cananin? ¿'En ñu 'aia isunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman, upí oquin caramina cuatiman? **18** ¿Bëruñuxunbi caramina isiman? ¿Anun cuati pabíñuxunbi caramina mitsun nuitunën sinánquin upí oquin cuatiman? **19** ¿'En mëcën achúshi pán tucapaxun pimicëxun piquian cinco mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bia quixun sinánquinma caina manuan?

Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin cananuna bian.

20 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿'En mëcën achúshi 'imainun rabé pán tucapaxun pimicëxun piquian cuatro mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Mëcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin cananuna bian.

21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Usoquin 'en 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman?

Bëxuñu unia Jesusan Betsaidanuxun bëpëxcüa

22 Usoquin cabiani cuanx ca Betsaida cacë ëmanu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbëtan ca uni raírinën

bëxuñu uni achúshi anu bëquin a isa ramënun quixun caquin bënëacëxa. ²³ Usocëxun ca Jesusan bëxuñu uni mëínbianquin éma 'uri buánxun, anuxun tushucaquin cuñunan bëpachiquin aín mëcënán ramëquin —¿caramina ñu isin? —quixun ñucáquin cacëxa. ²⁴ Cacëx bëpëquiquin ca cacëxa:

—Cana isin, i sëtécësa 'aish ca uni chaninabatia.

²⁵ Cacëxun ca amiribishi Jesusan aín mëcënán bëmëtécëancëxa. Usocëx bëpëquiquin ca upí oquin isacëxa. ²⁶ Usaquin 'atancëxun aín xubunu xuquin ca Jesusan cacëxa:

—Betsaida émanu camina cuantima 'ain, uibimi catima cupí.

*—Jesús ca Cristo 'icë —quiáxa Pedro quiá bana
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)*

²⁷ Usobiani ca Jesús aín 'unánmicë unicama buani Cesárea de Filipo cacë éma a 'urama 'icë émacamanu cuancëxa. Bain cuanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin ésoquin cacëxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

²⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa: Raírinëx ca quia, mix isamina Juan, an uni nashim-icë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix isamina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix isamina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi, a 'iti 'ain.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quiax quin?

Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

30 Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

—'Ex cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quiá bana

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

31 Ësaquin catancëxun ca aín bamati ñuiquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Uni 'inx Nucën Papa Diosnuax uá, 'ex cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënöo bana 'unáncë unicamax én bana cuaisama tani 'émi nishti 'icën. 'Émi nishquin ca 'é uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'é 'acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nêtë 'icëbë baísquiti 'ain.

32 Atúan upí oquin cuaisabi oquin ñuixunquin ca Jesusan usaquin cacëxa. Usaría quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun —usari camina quitima 'ai —quixun ñu caquin cacëxa. **33** Cacëx cuainacëquin aín 'unánmicë unicama isquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. 'En Papa Dios cuëëncësabi oi 'iaxma 'ex 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.

34 Catancëxun ca anu 'icë unicamacëñun aín 'unánmicë unicamaribi cuënxun Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'én uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'émi catamëti quicë bana énquinma 'ati 'icën. **35** Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, énë nêtënu upitax tsotishi sinania, ax ca Nucën Papa

Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënuishi upitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. ³⁶ Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'áishbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën. ³⁷ ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'áima 'icën. ³⁸ Ui unix cara 'ënan 'icëbia axa 'ëmi sináncëma unin 'usánti sinani 'ënan 'itimi rabíanan 'ën bana quicësai 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana 'ëxribi rabínti 'ain, uni 'inx anuax uá 'aish cuantancëx 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utécëni.

9

¹ Jesusan ca ñesaquinribi cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinëñ ca bamacëma pain 'ixun, 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icë quixun isti 'icën. Nucën Papa Diosan cushínbi ca usai 'iti 'icën.

Axbia Jesús bëtsia (Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ñebiani, Pedroçëñun Jacobo 'imainun Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. Anu cuantancëx ca acaman ismain-unbi Jesús bëtsiacëxa. ³ Bëtsicëbë ca aín chupa uxuira 'aish chabachabaquicësa 'iacëxa. Usa 'aish

ca ënë menu 'icë unínbia chupa chacaquinbi ux-uocësamaira 'aish uxuira 'iacëxa. ⁴ Usa 'icë isanan ca Moisésbëa Elías chiquiracëti Jesúsbë banaia isacëxa. ⁵⁻⁶ Usai banaia isi 'aisamairai racuëti — uisai carana quiti 'ai —quiax sináncasmaquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu énu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabë 'imainun achúshi xubura mi 'axunti 'iti 'ic? Mi-nan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

⁷ Usaquierian Pedronën cacëbëtainschia cuinan atu tupéoncëxun ca Pedro, Jacobo, Juan, acaman cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Énëx ca 'ëx amiira sináncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

⁸ Quia cuati cuainacëquin amocüa iscëxbi ca uíbi 'áima 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.

⁹ Usaquierian matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsúnmi iscë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Dios-nuax uá, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.

¹⁰ Usaquierian Jesusan cacësabi oquin a ñucama ui unibi ñuixunímabi ca atúxbi cuni canani quiacëxa:

—¿Uisai quicë cara, bamatancëx cana 'ëx baísquiti 'ai, quicë ax 'ic? ¹¹ Ësai canantancëxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mixmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quin?

¹² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia

sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë bana ca asérabi 'icën. ¿Usa 'aínbi cara axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá a ñuicë bana uisai quin? Ca quia, ax ca unin bëtsi bëtsi ocëx témérati 'icën. ¹³ Elías ax pain ca uti 'icë quicë banax asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman atúxa cuëëncësa oquinshi a 'atimoxa, a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin ca 'acanxa.

*Ñunshin 'atimañu tuá Jesusan pëcüa
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

¹⁴ Aín uni rabë 'imainun achúshibë matánuax anua aín 'unánmicë uni raíri 'icë anu cuanquinbi ca Jesusan isacëxa 'aisamaira unían aín 'unánmicë unicama raíri nëbëtsioraxun, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan atubë cuëbicanánquin atu cananquinia. ¹⁵ Usai cuëbicanánquinbi Jesús aia isi camáxbi ratuti abáquiani riquianxun ca —¿Caina ain? —quixun cacëxa. ¹⁶ Cacëxun ca cacëxa:

—Cana ain. ¿Añu ñui caramina atubë cuëbicanancanin?

¹⁷ Cacëxun ca anu 'icë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—'En bëchicë cana minu bëan. Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca banañuma 'icën. ¹⁸ Uinuxun cara ñunshin 'atimanën 'imia anuax ca menu nipacëtia. Usai 'i aín cuñun bacux bëi cuëtséquiquin ca aín xëta ñeréxcaia, aín namíxbi ca nimëti bërërui saququia. Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acasmaxa.

¹⁹ Quia cuauquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. ¿Mitsúxmi 'ëmi cataménun carana uiti nêtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

²⁰ Cacëxuan bëcëbëtan Jesús isquin ca ñunshin 'atimanën a tuá aín nami nimëmiquin bërërumiquin menu nipacëmiacëxa. Usocëx ca aín cuñun bacux bëi menu taramëcëacëxa. ²¹ Usaía 'ia isquin ca Jesusan a tuacën papa ñucácëxa:

—¿Uiti barin cara ënë tuá ësai 'in?

Cacëxun ca cacëxa:

—Xuratsu 'aíshbi ca usai 'iacëxa. ²² Usa 'icë ca ñunshin 'atimanën bamamicatsi quixun 'itsa oquin tsinu 'irumianan bacanuribi nipacëmia. Usa 'ain camina min 'aisa 'icë nu a pëxcuxunti 'ain.

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Minmi 'ë, ca 'axunti 'icë quixun sináncëbëtan cana 'ati 'ain. An 'ëmi catamëquin, 'ën cana asérabi 'axunti 'ai quixun sináncë uni a cana uisa ñu cara abi 'axunti 'ain.

²⁴ Cacëxun ca munuma banaquin a tuacën papán cacëxa:

—Min camina camabi ñu 'ati 'ai quixun cana 'unanin. Usa 'aínbi camina, upí oquinra 'unánun 'ë 'a quinti 'ain.

²⁵ Ësoquian cacëbëa 'itsa uni anu timëtia isquin ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, an uni banañuma 'imianan pabë 'imicë, mi cana cain, ënë tuánuax ca ashiti chiquit. Chiquítancëx camina amiribishi anu utëcëntima 'ain.

²⁶ Cacëx ca ñunshin 'atima munuma cuëncëni amiribishi a tuá aín nami nimëmiquin bërërumi

bamacësa 'itánun nipacëmi chiquíacëxa. Usocëxa racácë isi ca —ca bamaxa —quicáncëxa. ²⁷ Quia ratúcancëbëtanbi Jesusan aín mëcënán mëínquin birucëx ca a tuá niruacëxa. ²⁸ Usoquin 'abiania xubunu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Usa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁹ Usaquian cacëxun ca cacëxa:

—Nucën Papa Dios pain pima samáquin ñucáquin cuni ca unin ësa ñunshin 'atima chiquínti 'icën.

Jesúsan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Anuax cuanx, Galilea menu 'icë bain cuanquin ca Jesusan ax cuaniama unin 'unania quixun atuishi aín bana ñuixunti cupí aín 'unánmicë unicama 'unánquibiancëxa. ³¹ 'Unánquibianquin ca aca-maishi buánquin ësaquin cacëxa:

—Uni 'inx Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin, an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquinuxun 'ain.

³² Usaá quiabi ca atun cuama 'icën. Cuatímabi ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi racuéacëxa.

Uix cara bëtsi unicamasamaira 'icë quicë bana

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Capernaúm ëmanu bëbatancëx anua 'iti xubunu atsíntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Añu ñui caramina bainuax cuëbicananpunin?

³⁴ Cacëxunbi ca bain cuani —uinu 'icë nucama achúshinëxira cara nubë sënénma 'icë —quiax atúxbi ñucacanánpuni rabíñquin cáma 'icën. ³⁵ Usa 'ain ca tsóbuxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa:

—Uix cara aín cushi uni 'iisa tania an ca cha 'iti sinánquinma, camabi uni upitaxa bucunun ñu mëéquinquin 'a quinti 'icën.

³⁶ Usai quiquin ca Jesusan tuá achúshi bixun atu nëbëtsi nitsínxun 'icúquin atu cacëxa: ³⁷ Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquinquin ca 'ëishima, an 'ë xuá, aribi 'aquinia.

*An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana
(Lc 9.49-50; Mt 10.42)*

³⁸ Quia ca aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús cacëxa:

—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquítí cuëenia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna axa nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Uin cara 'ën cushin uni itsán 'acëma ñu 'ati 'icë ax ca 'atancëx 'ë ñui 'atimati banatima 'icën. ⁴⁰ Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën. ⁴¹ Asérabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara, Cristonan camina 'ai quixun sinánquin 'umpax mitsu 'inania, an ca aín cupí biti 'icën.

*'Uchatí rabanan bërúanracati bana
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)*

42 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—An uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënum quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix ca aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca aín 'ucha cupíbi 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami têtécérëcatancëxun parúmpapa nëbëtsi nicëxa uni nanëcësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën. **43** Min mëcën anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ènti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabëñu 'aíshmi bënamëtima manë tsinu anuax témërai cuantima cupími min mëcën tëaxun niti ca asábi 'icën. **44** Anuax ca an nami picë xénacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtënbì bënamëtima. **45** Min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ènti 'ain. Usoquin 'ai camina min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix taë rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax témërai cuantima cupími min taë tëaxun niti ca asábi 'icën. **46** Anuax ca an nami picë xénacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtënbì bënamëtima. **47** Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ènti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi échíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax témërai cuantima cupími min bëru achúshi échíxun niti ca asábi 'icën. **48** Anuax ca an nami picë xénacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtënbì bënamëtima. **49** Nucën Papa Diosan usoquin 'acëxa upí isnun ca judíos unicaman 'aracacë ñuina xaronuxun tashíancëxa. Usaribi 'icëa Nucën Papa Diosan nu upí isnun cananuna nuxribi upíshi 'iti 'ain. **50** Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtëtia camina uisaxunbi amiribishi

mucotëcëntima 'ain. Mitsúxbi ca tashisa 'it. Bëtsibë nishananima ca nuibanani bucucan.

10

*Uníxa aín xanubë ënanántima
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)*

¹ Capernaúmnuax cuanx ca Jesús Judea me, Jordán cacë baca 'ucë manan, Perea cacë, bëbacëxa. Usaxun ca anua 'aisamaira uni timëtëcënia an 'acësabi oquin bana ñuixuancëxa.
² Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timëxun Jesús uisai caraiza quia ami manánuoxun cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:

—¿Unin aín xanu énti cara asábi 'ic?

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisaími mitsux 'inun cara Moisés quiacëx?

⁴ Cacëx ca quiacëxa:

—Moisésnëan cuënëo banax ca èsai quin, “ënquin ca unin —énë xanu ca bérí 'ën xanuma 'icë — quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu énti 'icë” quiax.

⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésnën usai quiquin a bana cuënëocëxa. ⁶ Usa 'aínbi ca camabi ñu unioquin Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu unioçëxa.

⁷ Usoquin unio 'ixun ca unin aín xanu biquin aín titacëñun aín papa éni, aín xanubë ënananquinma 'iquinti 'icën. ⁸ Usa 'ain ca uni aín xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën. ⁹ Usaía achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubë ënanantima 'icën, uni itsínribi ca ënananmitima 'icën.

10 Usaquian cacë ca xubunuxun aín 'unánmicë unicaman amiribishi unin cara aín xanu énti 'icë quixun ñucátëcëancëxa. **11** Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aín xanu énxuan an xanu itsi bicë uni ax ca a éncë xanumi 'uchaia, aín xanuma 'áinbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. **12** Usaribiti ca xanúxribi, aín bënë énxun uni itsi bitsi 'uchaia, axa aín bënë 'áimabi bëtsi unibë 'i 'icësaribiti.

*Tuácame Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

13 Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin nuibaquin ramënun quixun tuá xuracama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca aín 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin cacëxa:

—Énu tuá xurácama bëxunma ca buántan — quixun.

14 Usaquian caia isi nishquin ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'énu unun én. 'Emi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca énë tuá xuracamasaribi 'icën. **15** Asérabi cana 'én mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an bérúancë unimi catamëcësa usaribiti 'émi catamëcëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

16 Usaquin caquin ca tuácame 'icúquin biquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

*Ñuñuira bëná uni ñuicë bana
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

17 Baían Jesús cuancëbëbi ca achúshi uni abácuatsini uacëxa. Ai rantin puruni tsóbuquin ca ñucáquin cacëxa:

—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtëtimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ain?

18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë Cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca upí 'icën. **19** Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: "Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cémëi manántima 'ain. Camina uni parántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain".

20 Usaquian cacëxun ca unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

21 Cacëxun ca Jesúsan a isquin nuibaquin cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Ca cuantan. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'enan cupí bamanuxbi 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëeinra cuëénti 'ain.

22 Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti utënbuax cuancëxa.

23 Usai 'icëbëtan ca Jesusan ñachaquin isquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

24 Usai quicëbëa ratutiabi ca aín 'unánmicë unicama amiribishi catëcëancëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi — ñuñu 'aish cana asábi 'ai —quixun sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁵ Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacésamaira oi ca 'aisamaira ñuñu uni Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁶ Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicama, a banax ca asérabi 'icë quixun sináncasmai canancëxa:

—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétilma 'icën.

²⁷ Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétilsama 'aínbì ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'aíma 'icën. Usa 'ixun ca ainshi ñuñu uniribi ainan 'inun iémiti 'icën.

²⁸ Quia ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama éan.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun aín xubu, aín xucëن, aín chirabacë, aín tita, aín papa, aín bëchicë, aín naë éanxa, ³⁰ a unix ca béráma 'icësamairai énë nëtënu aín xubu, aín xucëن, aín chirabacë, aín tita, aín bëchicë, aín naë a ñucamañu 'iti 'icën, bëtsi unian ami nishquin 'atimomainun. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë nëtëtimoi 'iti 'icën.

³¹ Usa 'aínbì ca béría unin —cha ca a uni 'icë — quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bérí unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

Jesusan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai — quixun catëcëan bana
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Anuax cuanx bain Jerusalénu cuani ca aín 'unánmicë unicamaxa uisai cara 'iti 'icë quixun sináncasmai racuëti tsíánmainun Jesús rëcuénquiancëxa. Rëcuénquiania 'itsa unin a nuibiancëxun ca Jesusan abëa cuanun aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë cuënquin, usai cana 'iti 'ai quixun ñuixunquin, ësaquin cacëxa: ³³ —Mitsúnbì camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ë unin 'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamacëñun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama. Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati 'icë — quixun catancëxun judíosma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën. ³⁴ Ináncëxun ca 'ëmi cuaianan tushucanan mëétancëxun 'ë 'ati 'icën. Usoquian 'acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús ñucá
(Mt 20.20-28)

³⁵ Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë, Jacobo 'imainun Juan, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Nux cuëencësa oquinmi nun ñucácëxun min nu 'axúnti cananuna cuëenin.

³⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën mitsu 'axúnti caramina cuëenin?

³⁷ Cacëxun ca cacëxa:

—Mixmi 'apu 'aish, min nëtë upínu tsotan, 'ën xucënaxa min mëcën amo tsómainun 'ëx min mëcën amo tsótí cana cuëenin.

³⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain.
 ¿'Ë 'acésaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi
 ocëxun caramina tanshiti 'ain? ¿'Ëx 'icésaribiti
 téméraquinbi caina tanshiti 'ain?

39 Quia ca cacëxa:

—Usaribi oquin cananuna tanshiti 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'En 'acésaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë
 'ianan paëira tanti 'ain. **40** Usa 'aínbi cana 'ën,
 mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai
 quixun ui unibi caiman. Nucën Papa Diosan cuni
 ca cati 'icëñ, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an
 mëníosabi oía 'inun.

41 Usaquier a rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan
 'unánmicë uni raíri, mëcëñ rabé, ax Jacobo
 'imainun Juanmi nishacëxa. **42** Usaria isquin ca
 cuënxun Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman
 ca aín unicama ax cuëñcësabi oquian téméraquinbi
 ñu mëénun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama
 ax quicësabi oquian 'anun 'amia. **43** Usa 'aínbi camina
 mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama
 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu
 mëéquin 'a quinti 'icëñ. **44** Uinu 'icë micamax cara
 mitsun cushi 'iisa tania an ca mitsúxmi chuámarua
 upitax bucunun mitsu ñu 'axúnti 'icëñ, 'ën mitsu
 'acésaribi oquin. **45** Uni itsán ñu mëëxunun cana 'ëx
 uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana
 unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'a quini
 uacëñ. 'Ëx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi cana
 camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun
 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacëñ.

*Jesusan bëxuñu uni Bartimeo bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)*

46 Usaquiani Jericó émanu bëbatancëx ca anuax aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uni Jesúsbë cuantëcëancëxa. Cuania ca bëxuñu uni, Bartimeo cacë, Timeonën bëchicë, an uni curíqui ñucácë, an bai amo tsóxunbi **47** —Nazaretnu 'icë Jesús ca aia —quiáxa quicania cuati cuénishquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

48 Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nêténun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nêtëtima ax 'icësamaira oi ñunshínrui munuma cuénishtëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

49 Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënu unun ca cat —quixun cacëxa. Cacëxun ca unicaman bëxuñu uni cacëxa:

—Masá nuituáxma ca 'it. Mi ca cuënia, níruquiani ca anu cuantan.

50 Cacëxëshi níruquin anúan mapúcë chupa pëxun nibiani ca Jesúsnu cuancëxa. **51** Usaria aia ca Jesusan cacëxa:

—¿'En mi uisotí caina cuëenin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnúnmì 'ë bëpëxcuti cana cuëenin.

52 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina cuanti 'ain. 'En mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcüan.

Usaquian cacëxëshi bëpëxcuquin ca isacëxa. Bëpëxcucëxun isi cuëenquiani ca Jesúsbë cuancëxa.

II. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ŅUIXUANAN ŅU 'A (11-13)

11

*Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)*

¹ Jerusalénu cuani Betfagé 'imainun Betania éma rabé a 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabé xuquin Jesusan cacëxa: ² — Aminu bësucë éma anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaxun camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua tècérëcacë mérati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain. ³ Mitsúnnmi tubuia isquian bëtsi unin: ¿Uisoti caramina tubuin? —cacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ènë a buánxunun quixun nu caxa. Bëríbi ca bëmitëcënti 'icëñ.

⁴ Usaquin caxuan xucëx cuanxun ca burro, bai amo xubu xëcuë tanáin, tècérëcacë méracëxa. ⁵ Mëraquian tubuia isquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—¿Añu caina 'ain? ¿Uisati caramina burro tubuin?

⁶ Cacëxun ca usaquin canun quixuan Jesusan cacësabi oquin cacëxa. Cacëxun ca —ca buántan —cacëxa. ⁷ Cacëxun buántancëxuan chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jesús Jerusalénu cuancëxa. ⁸ Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu, anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin naë rësúnuia i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. ⁹ Usobiani ca sharáquiani unicama cuancëxa. Raírinëxa rëcuénmainun

ca raírinëxribi Jesùs caxu cuani a rabi cuëëni quicancëxa:

—Enë unix ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ènëx bérí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nun a rabinun ca 'acan. ¹⁰ Nucën rara Davitan rëbúnqui, ami sinania Nucën Papa Diosan ainan nu 'imiti, a ca ènëx 'icën. Nucën Papa Dios naínu 'icë, aribi cuëënquin rabinun ca 'acan.

¹¹ Usaíá unicamax sharáquiamainun cuanx ca Jesùs Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, camabi ñu istancëx bari cuabúcëbë Betània èmanu 'i cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.

*Jesusan higuera cacë i bimiñuma 'inun ca
(Mt 21.18-19)*

¹² Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesùs panancëxa. ¹³ Pananquiani cuani ca 'uraxun higuera nicë isbiani, bimiñu cara quixun isi cuancëxa. Cuanquin isquinbi ca tuáñuma ñancáishi 'aísha aín pëchishi ocëxa, higueranën, tuatisama pan 'ain. ¹⁴ Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Min camina tuatëcënimana. Achúshira unínbì ca min tuá cutëcëníma.

Quixuan caia ca aín 'unánmicë unicaman cuacëxa.

*Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)*

¹⁵ Usaquiani cuanx Jerusalénu bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun ca Jesusan anuxun an ñu marucë unicama chiquíanan an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama

chashcaquin an numacuru marucë unicamaxa anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun. ¹⁶ Usonan ca uíxbia ñu buani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquianxma 'inun quixun atu cacëxa. ¹⁷ Usaquin 'aquin ca unicama 'unánmiquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi uni 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

¹⁸ Usaía quicëbë camabi unían aín bana cuati rabanan racuëti ca judíos sacerdotenën cushima-abë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ësénancëxa.

¹⁹ Usa 'ain ca ñantabucëbë Jesúsbë aín 'unánmicë unicama Jerusalénuax cuancëxa.

Higuera chushi xanan

(Mt 21.20-22)

²⁰ 'Uxnëti pëcaracëbë Jerusalénu cuantëcënquin ca higuera an isónçësama 'icë aín tapúnmiabia chushicë isacëxa. ²¹ Usa isquin ca Pedronën a higuera caia conxun Jesús cacëxa:

—Ca is. Minmi ñu concë higuera ca xanánxa.

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ax cushiira 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin 'aia quixun sinani ca ami catamët. ²³ Asérabi cana mitsu cain, unían —sapi ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë —quixun sinánquin, ënë matá —ënuax ca parúmpapanu racati cuantan —quixun cacëx ca usai 'iti 'icën. ²⁴ Usa 'ain cana mitsu

cain, —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmí ñucácësabi oquin mitsu 'axunti 'icën. ²⁵ Unibë 'aisama 'aish Nucën Papa Dios naínu 'icë abë banaquin camina axa mimi 'uchacë uni cupiti simánquimma a pain manuti 'ain, usaribi oquian Nucën Papa Diosan min 'ucha térénquin manunun. ²⁶ Usa 'aínbì ca mitsúxmi uni itsimi nishcë a manutisama tania Nucën Papa Dios naínu 'icë, an mitsun ñu 'atima 'acë a térénxunquin manutima 'icën.

Jesusan cushi ñuicë bana
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Jerusalénu cuantëcëanx ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu Jesús cuantëcëancëxa. Cuanx atsíntancëxa anu 'icë isquin ca judíos sacerdotenën cushicama, 'imainun an Moisésnëñ cuënëo bana 'unáncë unicama, 'imainun ampan caniacëcë unicama anu cuanxun ²⁸ ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina an ñu marucë unicama chiquion? ¿Uin cara usoquinmi ñu 'anun mi cax?

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
 —'Enribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxummi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'enribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ésaquin 'ai quixun. ³⁰ ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx? Ca 'ë ñuixun.

³¹ Usaquian Jesusan cacëxbi ca uisaquin caranuna cati 'ai quixun sinani ñucacanancëxa:

—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca cacëxa quixun cati 'aínbì

ca usaquin nun cacëxun nu —¿usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai? —quixun nu cati 'icën. ³² ¿Caranuna —unían 'imicëxun ca Juanën unicama nashimiacëxa —quixun cati 'ain? Usaquin cati 'aínbi ca camabi unin aín bana cuakin —Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

Usaquin sinani ca a 'apucamax 'apuma unicamami racuëacëxa. ³³ Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmì 'en ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

12

Bana itsi ñuicësoquin Jesusan an naë bërúancë unicama ñuia

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, 'enë banaribi 'apucama ñuixuancëxa:

—Ésa ca, Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cénétancëxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin naëaxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chailoruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ébiani ca 'ura 'icë menu 'i cuanxa. ² Quantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati

'ain. ³ Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman mëëtancëxun ñuñuma cuantëcëntanu xuaxa. ⁴ Usaquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëëmicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëx cuanxa bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë unicaman macuëxquin bëtsi bëtsi oquin 'atimati banaquin ñu caxa. ⁵ Usocëbëtan amiribishi xucëbi ca bëtsiribi 'axa. A 'acan ca bëtsi xutancë xutancëxun raíriribi xuaxa. Xutiabi ca raíri 'atimonan raíriribi 'acanxa.

⁶ Usoquin aín unicama xuquinbi ca aira nuibacë aín bëchicë a xucëma 'icën. Xuxunmabi ca —'ën bëchicë ènë ca usuribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa. ⁷ Usoquin sinánquin xucëx cuanxa bëbacëbë ca an naë bërúancë unicama canaani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ènëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ènë 'ati 'ain. ⁸ Canantancëxun 'atancëxun ca naë 'uri racáncanxa.

⁹ Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun a unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. Aín naënu cuanxun a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën. ¹⁰ ¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ésai quicë, a caramina mitsun iscëma 'ain?,

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi
ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá
upímia xubu cushicë usuribiti. ¹¹ Usaíá 'inun
ca Nucën Papa Diosan 'imiaxa. An usoquin
mëníocëx ca nun nu iscëx upíira 'icën.

¿Usoquian cuënëo bana a caramina mitsun iscëma
'ain?

¹² An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca judíos
'apucama atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsmi
nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi

—'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuéquin Jesús ébiani riquiancëxa.

*Unían 'apu curíqui 'inan
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

¹³ Usaquierani cuanxun ca atun cusicaman uisai cara Jesús quiaxa quixuan atu cacëx ami manáncatsi quixun, an Jesús cëmëxun ñucánun fariseo uni raíri 'imainun Herodesnën uni raíriribi xuacëxa. ¹⁴ Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérabi ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuéencëbétanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibétan sénën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Dios asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Caranuna curíqui 'inánti 'ain? ¿Caranuna 'inántima 'ain?

¹⁵ Cacëxun ca Jesusan —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuixun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'Émi manánuixun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun.

¹⁶ Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmañan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

¹⁷ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëencë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëencë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

Usaquian cacëxun cuati ca bëtsi unin banasama ca ënën bana 'icë quixun sináncasmal ratúcancëxa.

Uni baísquiti ñui quicë bana

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Usa 'ain ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: ¹⁹ —Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunance xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën. ²⁰ Usa 'ain cananuña mi ñucatin. Uni achúshi ca mécën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ²¹ Baman aín xucënan casunance xanu biaxbi ca aín xucënan axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucënan bëtsíxribishi bamacëxa. ²² Usa 'ain ca xucënan camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ²³ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicama baísquiti nëtëen acama uinu 'icéxira aín bënë 'iti 'ic?

²⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi

'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin. ²⁵ Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicë ca unin bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën. ²⁶ Mitsúnm — bama 'aish ca uni baísquitima 'icë — quixun sinania cana mitsu cain, ca usama 'icën. ¿Caramina Moisésnëan imaxu nëémëtia isa ñui quicë bana iscëma 'ain? Imaxu rëquirucënuax banaquin ca Nucën Papa Dios Moisés esaquin cacëxa: “Ex cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios, a 'ain”. ²⁷ A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën.

A pain Nucën Papa Diosan bana axa quicësabi oíira 'iti
(Mt 22.34-40)

²⁸ Usaquier Jesusan suduceo unicama caia ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën uquin cuacëxa. Cuacëxuan saduceo unicaman ñucácë bana a upí oquin ñuia cuaxun ca an Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira caranuna 'iti 'ain?

²⁹ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Axa quicësabiira oi 'iti bana ax ca ësai quia: “Israel unicama, ca cuat. Nucën 'Ibu Dios ax ca achúshi 'icën. ³⁰ Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain”. Ax ca a pain Nucën Papa Diosan bana ax quicësabi oíira 'iti a 'icën. ³¹ Ënëxribi ca a banasaribi 'icën: “Mixmi bëruancacësaribi oquin camina min aintscama nuibanan 'aquinsa 'icë 'a quinti 'ain”. 'Aíma

ca axa quicësabi oía uni 'iti ënë bana rabësaribi bana 'icën. ³² Usaquian cacëxun ca an Moisésnëن cuënëo bana 'unáncë unin cacëxa:

—Usa ca. Mixmi quicë bana ax ca asérabi 'icën, Nucën Papa Dios, ax ca achúshishi 'icën. Bëtsi Dios ca 'áima 'icën. ³³ Cëmëima asérabi cuëëni, ax cuëëncësabi oi 'i ami sinánan unin axa bërúancacësaribi oquin aín aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquincëbë ca Nucën Papa Dios cuëënia, judíos unían aín 'ucha cupí 'aracacë ñuina rëxun xarocëbëa 'icësamaira oi.

³⁴ Usaquian a bana ñuiquin cacëxun ca Jesusan a uni cacëxa:

—Nucën Papa Diosan uni 'iisa camina 'ain.

Usaquian a uni caia cuaxun ca ui unínbì ñucátëcëanma 'icën.

*Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)*

³⁵ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni ca Jesús quiacëxa:

—¿Uisa 'aish cara an Moisésnëan cuënëo bana 'unáncë unicamax quia, Cristo ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax? ³⁶ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi ca David ésaquin quimiacëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, “axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain”.

³⁷ Usai qui ca David ax —Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa. ¿Ésaia quiá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic? Usaíá quia ca 'aisamaira 'ixun unin cuëëñquin cuacëxa.

Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama ñuia

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Cuatia ca bana ñuixunquin Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—An usaíá judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribití camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcë pañuax niti cuëéanan anuxun ñu marucë anuxuan unin — ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia. ³⁹ Usai 'ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushimaçmax tsótí a anu tsotishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun anu aín cushimaçma tsótí anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. ⁴⁰ Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoti 'icëni.

Xanu casunamëcënan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan ñui quicë bana

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabbiti xubunuxun unicama catancëx ca Jesús anu curíqui nanti ñu 'urama ami bësui tsóbuacëxa. Tsóxun ca anu nanti ñu anua unicaman curíqui nania isacëxa. Iscëxun ca 'aisamaira curíquiñu unicama an 'itsa curíqui nancëxa. ⁴² Nancëbë uquin ca xanu casunamëcë ñuñuma, anribi manë curíqui rabératsu nancëxa, axa cupímara 'icëbi. ⁴³⁻⁴⁴ Nancëbëtan cuëncëxa aia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxocë curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu caşunamëcë ënëen asérabi cuëënquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'áima 'itánun aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

13

*Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu upíira upí
ñui quicë bana*

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë uni achúshinëن Jesús cacëxa:

—Ca is, ënë xubux ca maxax 'acë 'aish upíira upí 'icëن.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish chaira isin. Usa 'aínbi ca ënë xubucama aín maxáxcamaribi rurupacë 'iti 'icëن.

*Mecama cëñuti nëtë 'iisama pain 'ain bëtsi bëtsi
ñu 'iti bana*

(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Usaquin cacëx abë cuanquin ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'uria 'icë matá, Olivos, anu tsóbutia Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, acaman, unia 'áima 'ain, atúxëshi abë 'ixun Jesús cacëxa: ⁴ — ¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacutatsinia quixun 'unánuoxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

5-6 Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin esaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, 'ëx cana Cristo 'ai, quiax quiquin 'itsaira uni paránuoxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanan camina bérúancati 'ain. **7** Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan camina —raíri unicamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatíbi racuëtima 'ain. Usaía 'icëbëbi ca ñë mecamá cëñúcëma pain 'iti 'icën. **8** Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imain-unribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi mecamá ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Usoquin pain témératancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra, unin an 'acësamira oquin téméraxun 'aia.

9 'Émi sináncëma uni raírinën ca 'apucamanu ami manánuoxun mitsu buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun mitsu manë xon rishquití 'icën. Mitsúunmi 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishqiuñ judíosma unicaman 'apunu mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuoxun. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unanx camina usaía 'icëbë ratútima 'ain. Usocëxunbi camina a 'apucama 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'ain. **10** Usaía 'icëma pan 'ain ca camabi menuxun uisai cara uni Nucëñ Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana unin ñuixunti 'icën. **11** A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti 'ai —quixun sinántima 'ain. Mitsúunmi banacëbëtanshia Nucëñ

Papa Diosan mitsu sinánmicë banan camina cati 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quiti 'ain. ¹² 'Émi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbì an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënen ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. ¹³ Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi i nishnuxun 'aia. Usa ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin èncëma unicamax ca 'én Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.

¹⁴ Usaquin caxun ca Jesusan èsaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Danielnëan a ñuquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aíshbi aín suntárucamabë uti 'icën. Aí ca ax anua ax 'itima anu 'iti 'icën. An ènë bana iscë uni an ca uisai quicë cara quixun 'unánti 'icën. Usai 'icëbë ca unicama ami racuëti Judea menu 'icë èmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën. ¹⁵ Aín xubu èman 'icë unicamaxribi ca abánuxon, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsíntëcënimä ashiti cuanti 'icën. ¹⁶ 'Imainun ca aín naënuxon ñu mëëcë unicamaxribi abánuxon aín chupa bitsi, aín xubunu cuaníma aín naënuaxëshi abáti 'icën. ¹⁷ Usaíá 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. ¹⁸ Usaími mitañu 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. ¹⁹ Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aían uínsaranbi iásamairai témérati 'icën, amiribishi usai

tëmératëcëntimoí. **20** Anúan paë tanquin témérati nëtëxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi uni bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin témérati nëtëcama sënénmiti 'icën.

21 Anúan usoquin unicaman témérati nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is, énu ca Cristo 'icë — quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë — quixun cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. **22** Anúan usoquin unicaman témérati nëtë ucëbëtan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Canan ca unicama paránti sinánquin, uni itsián 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan unicamaribi paránti sinánuixun 'aia. **23** Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucama usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bérúancati 'ain.

Anúan Jesús utécénti nëtë ñuicë bana

(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)

24 Catancëxun ca Jesusan ésaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usaía témérai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxénribi ca pëcanuxunma 'aia. **25** Isparibi ca rëucunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. **26** Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia unicaman isnuixun 'aia. **27** 'Ex uquin cana 'ën ángelcama xuquin 'ënan 'inun 'ën

caíscë unicama camabi menua, naínuaribi 'ëbëa 'inun timéminuxun 'ain.

28 Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaría 'ia isquin camina —ca bari-tiacuatsinia —quixun 'unanin. **29** Usaribitia 'ën mitsu ñuixuncë ñucamax 'icëbëtan camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun. **30** Asérabi cana mitsu cain, ënë nëtënu bucucë unicamax bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. **31** Naí, me acamax ca cëñúti 'icën, 'ainbi ca 'ën banaxa nëtëtimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.

32 Añu nëtëinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanim. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanim, 'ëx Nucëن Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi 'unaniman. Nucëن Papa Diosan cuni ca 'unania. **33** Mitsun uínsaran carana uti 'ai quixun 'unáncëma 'aish camina camabi nëtënu 'ën uni 'aish 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain. **34** Ca ësa 'icën. Uni achúshinën ca aín xubunuax amanu cuanuxun an ñu mëëxuncë unicama cuënxun, —utëcëntamainun camina upí oquin ñu 'ati 'ai —quixun canan an xëcuë bérúancë uniribi aín xubu bérúainra onun quixun caia. Usaquin cabiani ca 'ura cuania. **35** A unicaman ca uínsaran cara an atu ñu mëëmicë uni uti 'icë quixun 'unanim. Usaribiquin camina mitsun 'ëx uti 'unaniman. Carana bëbaquíshcëbë uti 'ain, carana imë naëx uti 'ain, carana 'atapa bënë banacëbë uti 'ain, carana pëcaracëbëa bari urucëbë uti 'ai quixun camina 'unaniman. Usa 'ain camina camabi nëtënu 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain, **36** uquin atuna 'ëmi manúcë mitsu

mërain, usa 'ain. ³⁷ Ësaquin 'ën mitsu cacësaribi oquin cana axa 'ëmi catamëcë unicamaribi cain, camina 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ai quixun.

III. BAMAXBI JESUCRISTO BAISQUIA BANA (14-16)

14

Judíos unicama Jesúsmi 'ësénan
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Anun carnero 'ati 'ianan anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë 'itia rabë nëtë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman, uisaxun caranuna 'anuxun Jesús, unicaman 'unánunmaishi, biti 'ai quiax canancëxa. ² Cananíbi ca quiacëxa:

—Unicamama anun rabanan nëëti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nëtën bitima 'ain.

Betaníanuxuan xanun Jesúsmi ro tutuca bana
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Betania ñacánuax ca Jesús an aín nami chëquimicë 'insínñu 'aíshbia pëxcúcë, Simón, aín xubunua 'icë mesanu tsócëxa. Anu 'aísha mesanu tsotan ca xanu achúshinën anu sanuira sanu 'inínti ro, nardo cacë, 'arucë ñu a bëacëxa. A rox ca mëscucëma 'aish cupíira cupí 'iacëxa. Usa 'aínbi ca anua 'arucë ñu a ruruquin anun Jesusan maxcá chabócëxa. ⁴ Usoia isi ca anu 'icë unicama raírinëx a xanumi nishi canancëxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax? ⁵ Anun ñuñuma uni 'a quinti trescientos curíqui cupí maruti ca ènë ro 'iaxa.

6 Usai canania cuakin ca Jesusan cacëxa:

—Ami nishquin ënë xanu ñuixunma ca 'at.

Ñesoquian 'ë 'acë ënëx ca asábiira 'icën. **7** Camabi nëtëñ camina ñuñuma uni isin. Isquin camina 'aquinsa tanquin 'aquinquin ñu 'inánti 'ain. Usa 'ainbi camina mitsun xëníbuquin 'ë istima 'ain.

8 An 'ë usaquin 'aisa tanquin ca 'ë 'axa. Bamacë maíñuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa. **9** Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ën unibunëñ 'ën bana, anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan ñesoquin 'ë 'acë ënëribi ñuixunti 'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnëan Jesús uni 'inan

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

10 Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenëñ cushicama 'icë anu cuanxun —Jesúsmi binun cana mitsu a ismiquin buánti 'ai —quixun atu cacëxa. **11** Cacëxun cuati cuëënquin ca —curíqui cananuna mi 'inánti 'ai —quixun cacancëxa. Usaía quicëbëtan ca Judasnëñ —¿uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan ashiquin pia

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

12 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë ucëbëa, anun carnero 'ati Pascua nëtë 'ain, ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtëñ a piti ñu mi mëníoxuni cuanti caramina cuëënín?

13 Usaquian cacëxun xuquin ca aín 'unánmicë uni rabé cacëxa:

—Éma 'uri anu ca cuantan. Cuanquin mëraquin camina achúshi unían ñutën 'umpax buania a nuibianti 'ain. **14** Nuibiani anua ax atsíncë xubunu atsíñquin camina aín 'ibu ësaquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa, ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'en 'unánmicë unicaman Pascua nëtën piti ñu piti 'ic? **15** Usaquinmi cacëxun ca an mitsu anuxunu piti, xubu namë cha, cata itsi manámi 'icë, anua mesa 'imainun anu tsótì acama mëníocë, a mitsu ismiti 'icën. Ismicëxun camina anuxun piti mëníoti 'ain.

16 Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca aín 'unánmicë uni rabëtan Jesusan cacësabi oquin a ñucama méracëxa. Méraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mëníocëxa.

17 Usaquian 'an ca Jesúsbë bëbaquishcëbë aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé acamax anu bëbacëxa. **18** Bëbatancëxun mesanuxun piia ca Jesusan atu cacëxa:

—Asérabi cana 'en mitsu cain, an 'ëbëtan picë micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánuoxun 'ain.

19 Ésaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama achúshi achúshinën Jesús ñucácëxa:

—¿'En carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'E cat?

20 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Micama achúshi an 'ëbëtan manë xampami chabóxun pán picë an ca uni 'ë 'inánti 'icën.

21 Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncë uni, ax

'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacëxa.

²² Usaquian cacëxun pimainun ca Jesusan pán biquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Enë ca bit. Mitsúndi pití pán enëx ca 'ë 'icën.

²³ Cacëxuan a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucé xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun atu 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca camaxunbi 'acëxa. ²⁴ 'Aia ca cacëxa:

—'En imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira uni aín 'uchacama térëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Enëx ca a 'apati 'ëx bami a 'icën.

²⁵ Asérabi cana mitsu cain, enuxun cana uvas baca 'atëcënimana. Nucën Papa Dios anua ax aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana 'atëcënti 'ain.

Pedronën uni paran

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama Olivos cacë matánu cuancëxa. ²⁷ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana cuëñoë ësai quicësabi oi: “An carnero bérúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”. ²⁸ Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu cuanti 'ain.

²⁹ Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Raírinëxa mi ëbiani abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.

³⁰ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina énë ñantan rabëti 'atapa banatisama pan 'ain min isamina 'é 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

³¹ Cacëxun ca Pedronën ñunshínquin Jesús cacëxa:

—'Ex mibë bamanuxunbi cana, 'én cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain.

Ésaquian caia ca usaquinribi camaxunbi cacëxa.

Getsemaní naënuaxa Jesús aín Papabë bana

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me méniocë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ex Nucën Papa Diosbë banamainun ca énu tsóxun 'é caín.

³³ Usaquin cabiani Pedro, Jacobo, Juan, acama buani cuanibi ca —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani bënëti masá nuituacëxa. ³⁴ Usai 'iquin ca acama cacëxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca énu tiquit. Aíshbi camina 'uxtima 'ain.

³⁵ Cabiani 'urira cuani menu rantin puruni tsóbuquin ca, ax cuëëncëbë ca uisaíbi 'itima 'icë quixun 'unani, abë banaquin aín Papa cacëxa: ³⁶—Papan, min 'aisama ñu ca 'áima 'icën. 'En usoquin paë tanun 'é 'imixunma ca 'at. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oishi cana 'iti 'ain.

³⁷ Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin ca Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ¿caina 'uxan? ¿Tënëima caramina bënëtishi 'uxan? ³⁸ Mitsux 'ëx cuëëncësa oi 'iisa tanibi camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina

'uxti tēai, 'uchati rabanan Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

³⁹ Usaquin cabiani cuantëcëanx ca Jesús amiribishi usaquinribishi cai aín Papabë banatëcëancëxa. ⁴⁰ Banatancëx utëcëñquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan ténantëcëncëx 'uxcë mératëcëancëxa. Mëraquian bësúncëxunbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun sinánma 'icën. ⁴¹ Usa 'ain amiribishi cuantëcëntancëx utëcëñquin ca cacëxa:

—Bérí camina tantianan 'uxti 'ain. Asá ca. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'é 'inánti nêtë ca uaxa. ⁴² Cuanun ca nirucuatsin. An 'é uni 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni manë xëtocë bëanan imaxu tēacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuëñeo bana 'unáncë unicama 'imainun caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa. ⁴⁴ Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë cuancë unicama cacëxa:

—'En bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin a bixun camina bërúinra oxun buánti 'ain.

⁴⁵ Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën,—¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa. ⁴⁶ Usa oia ca axa ucë unicaman Jesús biacëxa. ⁴⁷ Bicëbëtan ca anua 'icë unicama achúshinën aín manë xëtocë aín xacánuia biquin, judíos sacerdotenën cushicaman

'apun ñu mëëmicë uni mëëquin aín pabí amocüa pabíscacëxa.

⁴⁸ Usocëbëtan ca Jesusan axa anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësa oquin 'ë binux ucan? ⁴⁹ Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsinuxun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin 'ë ësoquin 'acanin.

⁵⁰ Usoquian Jesús bicëbë ca aín 'unánmicë unicamax a ébiani abácëxa.

Bëna uni abáa

⁵¹⁻⁵² Raíria abámainun ca bëna uni achúshinëinshi sábananën racúxun nuibiancëxa. Nuibiaña aribi bicancëxbi ca sábana ébiani ñancáishi abácëxa.

*Judíos unin 'apucamanua Jesús buántan
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)*

⁵³ Usoquin bitancëxun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apunu Jesús buántancëxa. Anu ca sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama timëcë 'iacëxa. ⁵⁴ Jesúsa buántamainun 'uránxun nuibiantancëx ca Pedro a xubu rapasu me mëniocënu bérúax suntárucamabë tsi bimicënu sénamëti anu tsoócëxa.

⁵⁵⁻⁵⁶ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë camabi judíos unibunën 'apucama anu timëxun, uix caraísa atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. Cuaisa tancëbëa 'itsa uni cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan Jesús 'acánun quixun Jesús 'uchotí 'aíma

'iacëxa. Bëtsi bëtsi uníxa cëmëi quicëxbi ca bana mëscú 'iacëxa. ⁵⁷ Usa 'ain ca uni raírinëx nirui cëmëi ami manani ésai quiacëxa: ⁵⁸ —Nun cananuna ésai quia ènë uni cuan: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu unin 'a, ènë rupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi bëtsi 'atëcënti 'ain, unin 'acëma 'inun.

⁵⁹ Usaía quicëbëa raíri raírinëx bëtsi bana ñui quicëxbi ca mëscúcë 'iacëxa. ⁶⁰ Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cùshicaman 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Usaía mi ñui quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ésai mi ñui quicanin?

⁶¹ Quixuan cacëxbi ca Jesús uisaíbi banama 'icën. Quiama oquin ca judíos sacerdotenën cùshicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—¿Mix caramina Cristo, Nucën Papa Dios anu nun rabicë, aín Béchicë a 'ain?

⁶² Cacëxun ca Jesúsan cacëxa:

—'Ex cana a 'ain. Mitsux camina uni 'inx anuax uá, 'é, Nucën Papa Dios cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucüax utécënia isnuxun 'ain.

⁶³ Usai quia cuati xuamaírai nishquin aín chupabi tucaquin ca sacerdotenën cùshicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:

—Bëtsi unían cacëxunmabi cananuna nunbi 'atimati banaia cuan. ⁶⁴ Mitsúnribi camina Nucën Papa Dios ñuia 'atimati banaia cuacan. ¿Uisa caramina sináncañin?

Quixuan cacëx ca camáxbi —ca bamati 'icë — quiacëxa. ⁶⁵ Usai qui ami tushuquiquin ca raírinën bëmápxun mëéquin cacëxa:

—Uin cara mi mëëia, ca 'ë cat.

Usaquian 'aia ca policíacamanribi Jesús bëtashcacëxa.

—'En cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ USAQUIAN JESÚS 'amainun ca PEDRO XUBU TANÁIN ME MËNÍOCÉNU 'IACËXA. ANUA 'AIN CA AN SACERDOTENËN CUSHICAMAN 'APU ÑU MËËXUNCË XANU UACËXA. ⁶⁷ UQUINBI TSIMIA SËNAMËTIA ISQUIN CA PEDRO CACËXA:

—MIXRIBI CAMINA JESÚS, NAZARETNU 'ICË, ABË 'ION.

⁶⁸ CACËXUN CA PEDRONËN CACËXA:

—'EN CANA A UNI 'UNÁNCËMA 'AIN. MIXMI A ÑUI QUICË UNI A CANA 'ËN 'UNANIMAN.

USAQUIN CABIANIA ANUN ATSÍNCË XËCUËNUA 'ICË ËMAN CUANCËBËBI CA 'ATAPA BANACËXA. ⁶⁹ USA 'AIN CA AMIRIBISHI PEDRO ISTËCËNQUIN A XANUN ANUA 'ICË UNICAMA CACËXA:

—ËNË UNIX CA AXA ABË NICË UNICAMA ACHÚSHI A 'ICËN.

⁷⁰ CACËXUN CA PEDRONËN AMIRIBISHI CATËCËANCËXA:

—'EN CANA A UNI 'UNANIMAN. USAQUIAN CACËA PANÁCËMA 'AÍNSHI CA ANU 'ICË UNICAMAN PEDRO CATËCËANCËXA:

—MIX CAMINA GALILEANU 'ICË UNI 'AIN. USA 'AISH CAMINA ANU 'ICË UNICAMA BANACËSA 'AIN. ASÉRABI CAMINA MIX ACAMA ACHÚSHI 'AIN.

⁷¹ CACËXUN CA PEDRONËN MUNUMA BANAQUIN CACËXA:

—'EX CËMËIA CA NUCËN PAPA DIOSAN 'Ë 'ATIMOTI 'ICËN. AN CUAMAINUN CANA ASÉRABI MITSU CAIN, MIXMI A ÑUI QUICË UNI A CANA 'UNANIMAN.

72 Usaía quicëbëhi ca 'atapa amiribishi banatëcëancëxa. Banacëbëtan ca Pedronën Jesusan ësaquin cacë a sináncëxa: Rabé 'atapa banatisama pan 'ain camina min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro masá nuituirai bëunan mëscúacëxa.

15

Pilato Jesús 'ináncan

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Pëcaracuatsíncëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun judíos cushicaman 'apucamaribi timëacëxa. Timëxun nëaxun ca Jesús Pilatonu buáncëxa. **2** Buáncë ca Pilátonën Jesús ñucácëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ëx a 'ain, mixmi quicë, usa.

3 Quicëbë ca sacerdotenën cushicamax 'itsa ñu ñuiquin Pilato cai Jesúsmi manáncëxa. **4** Usaquian cacancëxun ca Pilátonën Jesús catëcëancëxa:

—Ca is. 'Aisamairai ca uni mimi manania.
¿Usaía quicëbëbi caina uisaíbi quiman?

5 Cacëxbia Jesús banacëbëma ca Pilato —¿uisa uni cara ènëx 'ic? —quixun sinani ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan unicama quia

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

6 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilatonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquíuan judíos unibunën ñucácë, a sipuanua chiquínti sináncëxa. **7** Usa 'ain ca anua

'icë sipuacë unicama raíri ami nishi tsuáquiruquian an uni 'acë 'iacëxa. An uni 'acë a unicama achúshi ca Barrabás 'iacëxa. ⁸ Barrabás sipunu 'ain, uquin ca unicaman Pilato cacëxa:

—Minmi camabi barin nu 'axuncësabi oquin ca 'at.

⁹⁻¹⁰ Nutsi ami nishquin ca judíos sacerdotenën cushicaman Jesús 'enu bëaxa quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilátonën cacëxa:

—¿'En judíos unicaman 'apu, Jesús, ènë chiquínti caramina cuëëncanin?

¹¹ Usaquian cacëxunbi ca judíos sacerdotenën cushicaman, anu timëcamë'ëocë unicama tsuáquirumiquin cacëxa:

—Ama, Barrabása chiquínun cananuna cati 'ain.

¹² Usa 'ain ca Pilatonën atu cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan judíos unicaman 'apu isa quixunmi cacáncë, ènë 'en uisoti caramina cuëëncanin?

¹³ Quixun cacëxunbi ca cuëñishi munuma ba-naquin atun cacëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁴ Cuëncëni quia cuauin ca Pilatonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ènën 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitéecëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁵ Quicëbëtan ca Pilátonën unicamabë upí 'iisa tanquin Barrabás chiquíanan rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun Jesús atu 'ináncëxa.

¹⁶ Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu cha mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. ¹⁷ Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa. Anuxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë

quixun 'usánquin chupa minanën pucucësa Jesús pañumiacëxa. Pañumianan ca mañuti otancëxun muxa mañumiacëxa. ¹⁸ Usotancëxun 'usani ca munuma sharati quicancëxa:

—Chuámashi ca judíos unicaman 'apu 'it.

¹⁹ Caquin ca Jesús tsatírabi matáxcacëxa. Matáxcaia raírinën tushucamainun ca raírinënribi 'usani ami cuaiquin rantin puruni tsóbuquin rabicatsi quixun 'acëxa. ²⁰ Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa minanën pucucësa a pémianan aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Buánquinbi ca Cirene nêtënu 'icë uni, Simón, Alejandro 'imainun Rufo aín papa, aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárucaman anu Jesús matásti i curúsocëa 'iábianun quixun cacëxa. ²² Cacëxuan buáncëbëtan Jesús buanx ca Gólgota cacë menu bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën. ²³ Anuxun ca vino, mirracëñun mëscucë, a isa xéanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca 'ama 'icën. ²⁴ Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárurunen anuaxa Jesús bamanun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa aín chupa bëtsi bëtsi 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancëx suntárucama Jesusan chupa mëtíquiacëxa. ²⁵ Manámiquiruia bari urucëbëtan ca suntárucaman usoquin 'acëxa.

²⁶ Uisa 'icë cara bamamiaxa quixun cuënëoxuan nancë bana ax ca ésai quicë 'iacëxa: Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën. ²⁷ Usoquin Jesús 'anan ca suntárucaman an ñu mëcamacë uni rabëribi

i curúsocënu matástancëxun bëtsíxa aín mëqueu 'imainun bëtsix aín mëmiu 'inun nitsíancëxa. ²⁸ Usai ca 'iacëxa, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ésai quicësabi oi: "Uni 'atimacamabë ca ax 'iasha".

²⁹ Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti ami 'atimati banaquin unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina, 'en cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian. ³⁰ Usa 'aish ca min cushínbi iëti i curúsocënuax 'ibút.

³¹ Usaribiti ca sacerdotenëñ cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ésari canancëxa:

—An uni raíri iémicësaribi oi iëtibi ca iëtima.

³² Usai canani ca quiacëxa:

—Cristo, Israel unicaman 'apu, ax bërí i curúsocënuax 'ibutia isquin cananuna ax ca asérabi a 'icë quixun 'unánti 'ain.

Usaribiquin ca aribia i curúsocënu matáscë uni rabë anribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Béánquiax ca rabë 'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa. ³⁴ Usai 'icëbë bari pëquitishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa:

—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani?

Usai quicë bana, ax ca —'en Papa Dios, 'en Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ë éan? —qui quicë 'icë. ³⁵ Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:

—An ca unun Elías cuënia, ca cuat.

³⁶ Usaíá 'icëbë abácuatsini uquin ca uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë, a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa. 'Amiquin ca raíri unicama cacëxa:

—Mëëxunma ca ën, Elías cara a 'apati aia isti.

³⁷ Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcëñishi Jesús bamacëxa. ³⁸ Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabë 'inun tuquiacëxa. ³⁹ Usaíá bamaia ca suntárunën cushin aín bëmánanu nixun isacëxa. Isi ca —asérabi ca ënëx Diosan bëchicë 'iaxa —quiax quiacëxa.

⁴⁰ Acama 'imainun ca xanu raíriribi 'uránxun isi niacëxa. Abë ca María Magdalena 'imainun María itsi, José 'imainun Jacobo itsi aín tita 'imainun Salomé caquin anëcë xanu axribi 'iacëxa. ⁴¹ A xanucamax ca Galileanuxun an Jesús ñu 'axuncë a 'iacëxa. 'Imainun ca axa Jesúsbë Jerusalénu cuancë xanucamaxribi anu 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Anun ñu mëëtima nëtë 'iisama pain 'ain ca anun ñu mënïoti nëtë ñantabuacëxa. ⁴³ Ñantabucëbë ca uacëxa Arimatea émanu 'icë uni, José. Ax ca judíos cushicaman 'apucama cushi achúshi 'ianan —upí uni ca —quiaxan camabi unin 'unáncë 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nëtëa an caíncë 'iacëxa. Usa 'aish racuëtimaishi anua 'icënu atsínquin ca Pilato —Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin —quiaxun cacëxa. ⁴⁴ Usaquian cacëxun ca Pilátonën —asérabi

cara bamaxa —quixun ñucánuoxun suntárunën cushi camiacëxa. Camicëx aia ca —Jesús cara bamaxa —quixun ñucácëxa. ⁴⁵ Ñucácëxuan —ca bamaxa —quixun cacëxun ca Pilatonën José Jesús buántanun quixun cacëxa. ⁴⁶ Usaquian cacëx cuanquin ca sábana upí marutancëxun Jesús i curúsocënu nanpáquin Josénën anun rabúancëxa. Rabúntancëxun matá me témúa naëcë anu mënítancëxun ca taránbianxun maparanën quini xëpuacëxa. ⁴⁷ Usoquian 'aia ca María Magdalena 'imainun bëtsi María, Josénën tita, anribi uinu cara mëníoia quixun isacëxa.

16

Jesús baísquia

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Anun ñu mëëtima nëtë ñantabuçëbëtan ca María Magdalena 'imainun Salomé 'imainun María itsi, Jacobonën tita, acaman anúan Jesús iméishi 'aí cuanti, sanu ro maruacëxa. ² Maruonx ca pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshi anua Jesús mëníoëxancënu cuantëcëancëxa. ³ Cuani ca èsai canancëxa:

—¿Uin cara anun quini xëpucë mapara nu racanaxunti 'ic?

⁴ Usai cananquiani cuanx niracëquinbi ca anun quini xëpuëxancë mapara axa anua naënxancënuma 'icë, racanacë isacëxa. ⁵ Usa 'ain ca quininu atsíquinbi bëna uni achúshia tari uxua pañuax mëqueu tsócë isi ratúcancëxa. ⁶ Ratutiabi ca cacëxa:

—Ratúaxma ca 'it. Mitsun camina i curúsocënu matásëxancë Jesús, Nazaretnu 'icë, a barin. Ca

ënuma 'icën, ca baísquiaxa. Anua unin racáënxancë ca is. ⁷ Isbiani cuanxun camina Pedrocëñun aín 'unánmicë unicamaribi ésaquin cati 'ain: Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina cuantancëxun anua a isti 'ain, an mitsu cacësabi oquin. Usaquin camina aín 'unánmicë unicama cati 'ain.

⁸ Usaquierian ángelnën cacëxun, asérabi ca Jesús anuma 'icë quixun istancëx ratuti bérerui quinuax chiquiti ca abáquierian cuancëxa. Cuanquin ca racuéquin uibi uisaquinbi cáma 'icën.

*María Magdalenanéan Jesús isa
(Jn 20.11-18)*

⁹ Domingo nêtë pëcaracëbë ca Jesús baísquitancëx María Magdalena anua mëcën achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atima chiquían, ami pain chiquiracëacëxa. ¹⁰ Usai 'ia isbiani ca masá nuitutia bëunan mëscúcë axa Jesúsbë nicë unicama a cai cuancëxa. ¹¹ Cuanxuan —Jesús cana asábi isan —quixun cacëxun cuaquinbi ca a unicaman —usama ca —quixun sináncëxa.

*Ami sináncë uni rabëmia Jesús chiquiracëa
(Lc 24.13-35)*

¹² Usai 'itancëxa ëmanuax bain cuancëbë ca Jesús a unicama rabëmi, bëtsi unisa 'aish, chiquiracëacëxa. ¹³ Usaíá ami chiquiracécexun isbianquian —Jesús cananuna isan —quixun atúnribi cacëxunbi ca raírinën—usama ca—quixun sináncëxa.

*Jesusan aín 'unánmicë unicama usaquierian ñu
'anun ca
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

14 Usai 'itancëx ca Jesús aín 'unánmicë unicama mécën rabé 'imainun achúshi ami atúxa mesanu bucubuan chiquiracëacëxa. Atumi chiquiracëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An 'ë baísquicë iscëcaman, asérabi 'ëx baísquicë isun cacëxunbi camina, asérabi ca baísquiaxa quixun 'ë sinántisama tan.

15 Usaquin caxun ca atu cacëxa:

—Camabi menu cuanquin camina, 'ëmi catamëti, aín 'ucha térëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun camabi unían 'unánun, bana ñuixunti 'ain. **16** Ñuixuncëxun cuatia 'ëmi catamëtia nashimicë ax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iémicë 'iti 'icën. Usa 'aínbì ca axa 'ëmi catamëisama tancë uni ax aín 'ucha cupí xénibua 'aínbì Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën. **17** Axa 'ëmi catamëcë unicaman ca Nucën Papa Diosan cushin uni itsin 'acëma ñu ésoquin 'ati 'icën: 'ënan 'ixun ca 'ën cushin uninua ñunshin 'atima chiquínti 'icën. Chiquíanan ca bëtsi banan banati 'icën. **18** Usai 'ianan aín mécenan bicëxunbi ca runun 'atima 'icën. 'Imainun ca muca ñua xëacëxunbi uisabi otima 'icën. 'Imainun ca aín mécenan ramëcëx uni ñucë pëxcúti 'icën.

Jesús naínu cuan (Lc 24.50-53)

19 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca Nucën 'Ibu Jesus, aín mëqueu 'aish Nucën Papa Diosbë cushi 'i, naínu cuancëxa. **20** Usai 'ian camabi menu cuanquin ca aín 'unánmicë unicaman — Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti aín 'ucha térëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuixuancëxa. Usaquin bana ñuixunia ca Nucën

Marcos 16:20

lxxxix

Marcos 16:20

'Ibu Jesucristonënbi 'aquinquin, atúan ñuixuncë
banax ca asérabi 'icë quixuan unin 'unánun, uni
itsin 'acëma ñu 'amiacëxa. Ashi.

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana

New Testament in Cashibo-Cacataibo (PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b